

BreinBliksem

Fanie Viljoen

'n Interaktiewe gids vir die klaskamer

deur

Marie Esterhuisen

Erkenning:

Die assesseringstandaarde in hierdie boek is geneem uit die beleidsdokumente van die Nasionale Onderwysdepartement

Alle regte voorbehou

Eerste uitgawe in 2006 deur Tafelberg-uitgewers,
'n afdeling van NB-Uitgewers (Edms) Bpk,
Heerengracht 40, Kaapstad

Bandontwerp en tipografie deur Mckore Graphics
Geset in 10 op 12 pt Times deur Mckore Graphics
Gedruk en gebind deur Paarl Print

ISBN 10: 0-624-04399-1

ISBN 13: 978-0-624-04399-7

Geen gedeelte van hierdie boek mag sonder die skriftelike verloop van die uitgewer gereproduseer of in enige vorm of deur enige elektroniese of meganiese middel weergegee word nie, hetsy deur fotokopiëring, skyf- of bandopname, of deur enige ander stelsel vir inligtingsbewaring of -ontsluiting

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Voorbereding	2
3. Die skrywer en inspirasie	5
4. Titel, omslag, opdrag, waarskuwing en musiek	8
5. Karakterisering en karakters	13
6. Vertelperspektief	19
7. Ruimte	21
8. Tydshantering	22
9. Tema	24
10. Motiewe	26
11. Tracks	29
12. Soorte vrae	30
Kort vrae oor:	
Warning	30
Tracks 1 tot 36	31
Hidden track – The End	43
Kontekstueel	44
Cloze	48
Taal	49
Paragrafe	52
Langer vrae	53
13. Skriftelike opdragte	57
14. Mondelinge opdragte	61
15. Leeruitkomste	62
16. Werkwyse: tabel; skrywer van die gids en bronnelys	69

1. Inleiding

“LIEWE leser,” sou Fanie Viljoen sekerlik sê, “hierdie gids kom met ’n waarskuwing. Neem dit ernstig op.” Hierdie jeugroman is slegs vir dapper onderwysers! Die feit dat jy dalk nou hierdie inleiding lees, bewys al iets.

Alle taboes betreffende Afrikaanse jeuglektuur word oorboord gegooi: geen respek vir taalsuiwerheid nie, vulgêre vloekwoorde by die tientalle, openlike verwysing na dade wat die meeste lesers sal laat bloos en die aandag van tieners/leerders beslis gevange sal hou soos nog nooit tevore nie!

Om die skrywer te eggo: dit is nie ’n boek wat jou of die leerders goed gaan laat voel nie; dit bliksem die brein en emosie van die leser genadeloos, is somber en angswekkend, maar dat dit ook ’n *wake-up call* vir alle betrokkenes is, is nie altemit nie.

Vir die onderwyser wat oor die aanvanklike struikelblok van aanbieding in die klas kom, wag daar egter ’n beloning: dit is ’n roman wat homself dryf.

Tieners identifiseer spontaan met die karakters wat die storie bevolk. Dit praat en gebruik hul taal, werk met werklikhede waarmee hulle elke dag gekonfronteer word en waarvan hulle dalk deel is – ’n wêreld waarin hulle keuses moet doen, en ook kan sien wat die gevolg van daardie keuses is.

2. Voorbereiding

DIT is noodsaaklik dat die onderwyser goed vertrouwd is met die inhoud van die roman alvorens daar in die klas begin word. Lukrake kennis en voorbereiding kan tot gevolg hê dat 'n mens, tot groot verleentheid, onverhoeds gevang word.

Niemand wil voor die tyd weet hoe die storie eindig nie, maar in dié verhaal is dit veral belangrik dat die onthulling eers aan die einde kom. Dit moet in gedagte gehou word wanneer daar op 'n werkwyse besluit word (sien tabel bl. 69). In hierdie gids is dit 'n belangrike oorweging.

Een van die maniere om die sensitiewe materiaal in die roman te hanteer, is om die misterie daaruit te haal deur pront met die leerders te praat.

- Maak dit duidelik dat die onderwyser straatslim is en niks vreemds vind in die aanslag in die roman nie; dit is alledaags – veral in die letterkunde en die wêreld daar buite.
- Dat hulle 'n keuse het om dit op volwasse manier te benader, al dan nie.
- Dat dit 'n ongewone roman is en aanvanklik vir party mense dalk vreemd kan wees, maar dat dit later net bloot as letterkunde beskou sal word.
- Die leerders het hier 'n geleentheid om eerstehands saam te praat en te ervaar hoe 'n skrywer die werklikheid gebruik en dit in 'n kreatiewe skryfstuk verander.
- Wees bedag op die inkennige leerders vir wie dit werklik, om watter rede ook al, te sensitief is. Deur oordeelkundige vrae/klasbesprekings kan ook hulle betrek word om 'n alternatiewe en/of interessante bydrae te lewer.
- Wees voorbereid op weerstand van ouers. Die opvoeder is per slot van rekening iemand wat vertrou moet word.

'n Ander manier is om dit aan hulle te stel dat die inhoud plek-plek problematies is, en 'n gesprek te hê oor wat die beste manier van aanbieding sal wees.

Dit sal almal die geleentheid gee om 'n inset te lewer en hulle voorberei op die ongewone (vir sommige skokkende) inhoud.

Dit is ook belangrik dat hulle besef dat die skrywer (op 'n paar uitsonderinge na) nie dieselfde storie op 'n ander manier sou kon vertel nie en dat die kruheid beslis nie sentraal in die roman staan nie, maar slegs 'n middel tot 'n doel is. Om die boek hieroor te verdoem, is om die koring saam met die kaf weg te gooi. Hieruit voort-spruitend kan besluit word:

- of sekere dele tuis gelees sal word
- of die taal van die werk ook in die klas en in skriftelike werk gebruik kan word
- hoe sensitiewe lesers materiaal wat hulle as kru ervaar, moet hanteer sonder dat hulle iets in die proses verloor; dink hier aan die beantwoording van vrae en leerderaktiwiteite.
- dat leerders die gesprek en besluit sal respekteer.

Een van die belangrikste en verrykendste uitvloeisels by die verantwoordelike hantering van dié jeugroman, is dat die jong lesers deur vrymoedige besprekings in 'n beskermde omgewing bemagtig word.

En dit is goud werd.

Lees die volgende koerantberig en beantwoord die vrae wat volg. Werk in pare.

CHRISTENE BETOOG VANDAG TEEN POLISIEKARRE – Jaco Nel

JOHANNESBURG. – 'n Protesoptog gaan vanoggend in Krugersdorp gehou word teen die groep Fokofpolisiekar nadat een van die groep se lede 'n godslasterlike slag-spreuk op 'n bewonderaar se beursie geskryf het.

Mnr. Dirk Hattingh, 'n sakeman van Krugersdorp, het dié optog gister georganiseer. Dit word om 09.00 by 'n winkelsentrum in Krugersdorp gehou.

Intussen vlieg die e-pos-boodskappe oor die voorval steeds heen en weer. In van die boodskappe word Christene gevra om saam te staan en vir Fokofpolisiekar te bid, terwyl die groep self se e-posbusse oorstroom word deur klagtes, meestal deur teleurgestelde aanhangers.

“Hierdie lid (Wynand Myburg, die groep se baskitaarspeler), kan sy eie agterent soen dat dit nie Mohammed was vir wie hy gevloek het nie, anders was hulle nou ‘Brandende polisiekar’,” het 'n leser gister in 'n e-pos geskryf. “Ek wens hulle doen hul naam gestand en ‘Fokofpolisiekar’. Miskien is ons gelukkig en eendag is daar dan ‘Fokolpolisiekar’.”

Geen van die groeplede kon gister bereik word nie omdat hulle die heeldag geoefen het, maar volgens mnr. Brendan Sterley, die groep se bestuurder, het hulle soveel e-pos ontvang dat hy nie alles kon lees nie. “Mense is baie kwaad.”

Uit *Die Burger*, Saterdag 18 Februarie 2006

- 1.1 Wie is Fokofpolisiekar?
- 1.2 Gee 'n moontlike rede waarom hulle so 'n naam gekies het.
- 1.3 Vind julle die naam aanstootlik? Gee 'n rede vir jul antwoord.
- 1.4 Wie is almal teleurgesteld?
- 1.5 Hoe weet ons dat mense teleurgesteld en kwaad is? Gee twee redes.
- 1.6 Dink julle die mense is onverdraagsaam?
- 1.7 Dink julle dat die opmerking maar net 'n demokratiese reg, naamlik “vryheid van spraak”, illustreer? Verduidelik jul antwoord.
- 1.8 Verduidelik meneer Hattingh se woorde: “Hierdie lid (Myburg) kan sy agterent soen dat hy nie vir Mohammed gevloek het nie.”
- 1.9 Verduidelik meneer Hattingh se sinspeling met die woorde “Fokofpolisiekar” en “Fokolpolisiekar”.
- 1.10 Dink julle dis ook 'n vorm van onverdraagsaamheid as ouers beswaar maak dat hul kinders 'n boek soos *BreinBliksem* in die skool lees en behandel? Verduidelik jul antwoord.

Werkwyse

Die werkwyse, indien die geïntegreerde benadering gevolg word, word volledig in tabelvorm oor 23 periodes uiteengesit op bl. 69.

Dit is 'n beraming slegs by benadering gedoen. Onderwysers kan besluit hoeveel van die inleidende materiaal hulle wil gebruik, of hulle al die aktiwiteite wil doen en hoe hulle die aktiwiteite wil onderverdeel om by hul stelsel en die temperament van die leerders in te pas.

Let ook daarop dat kerninligting eers later in die storie blyk, dus kan bepaalde vrae soms voortydig wees. Die onderwyser moet dit aanpas, veral deur sommige vrae en aktiwiteite later te doen wanneer 'n groot deel van die roman reeds gelees is. Sommige aktiwiteite kan voltooi word soos die storie ontvou, byvoorbeeld vertelde tyd.

3. Die Skrywer en inspirasie

Die skrywer

Met die wen van die goue Sanlam-prys vir jeuglektuur val die kollig skielik op Fanie Viljoen en *BreinBliksem*, sy debuutroman.

Aktiwiteit 1

Lees die volgende artikel oor die skrywer en voer die opdragte uit. (LU2.1)

VILJOEN HET GENOEG OM TE VERTEL

Sanlam-pryswenner se debuutroman is hier – Arnold Vermaak

“NIE vir sensitiewe lesers nie,” maan die jeugroman *BreinBliksem* se agterblad. En voorin: ’n laaang waarskuwing dat die boek jou nie beter oor jouself sal laat voel nie.

“As ek so iets voor in ’n boek raaksien, sal dit my dwing om die boek te lees,” sê Fanie Viljoen glimlaggend oor sy debuutroman, *BreinBliksem* (Tafelberg-uitgewers), ’n jeugverhaal wat onlangs met die goue Sanlam-prys vir Jeuglektuur bekroon is. Viljoen, van Bloemfontein, voel geëer om die goud te deel met François Bloemhof, een van sy gunsteling- Afrikaanse skrywers.

Viljoen weet dié boek vir tieners en jong volwassenes “wat die idioom sal verstaan”, gaan kritiek kry, maar die dinge wat daarin gebeur, is byna daaglik op die televisie en in fliks te sien. Kyk, die Konsaliek-boeke se Afrikaanse weergawes was heelwat makker as die Engelses. Ons Afrikaanses is maar nog altyd beskerm.”

Die tema van vanjaar se Sanlam-kompetisie was verhale wat iets met musiek te doen het. Hoewel Viljoen nie ’n instrument bespeel nie, is sy kennis van plaaslike en oorsese musiek indrukwekkend.

Hy is eintlik ’n soet seun, sê hy. Hy drink bitter min, rook nie en vloek net as dit nodig is. Ja, hy moes hom in die donker wêreld van sy karakters inleef, en het as hulpmiddel na harde rockmusiek geluister terwyl hy geskryf het. Hy skryf soggens en oor naweke; een koppie koffie en hy trek weg, veral as die storie hom begin pak. “Hulle (stories) maak jou wakker vroeg in die oggend.” Só is dit sedert 1999, toe hy besluit het aan die einde van die jaar moet hy iets op skrif hê. Toe is ’n storie van hom deur *Sarie* aanvaar. *Keur* het ’n verhaal van hom afgekeur, waaroor hy nou baie bly is.

BreinBliksem is nie Viljoen se eerste boek nie. *Slym* (Lapa-uitgewers), ’n kinder storie oor die eerste wurm wat op ’n paddakonsert optree, is met groot sukses opgevoer deur studente aan die Universiteit van die Vrystaat. Viljoen het twee keer die tweede prys gekry vir dramas in Sanlam se radiodramakompetisie.

Viljoen het meer as genoeg stories, te oordeel na die manier waarop hy oor projekte praat. Aanstaande maand verskyn nóg ’n boek van hom by Human & Rousseau: *Spoke en ander gruwelike goed*, kortverhale met illustrasies deur Janine Henning. Daarby is talle werke in wording.

Viljoen dink in sy moedertaal en wil dit nie vir Engels verruil nie.

Uittreksel uit ’n onderhoud in *Die Burger*, 24 Augustus 2005.

Skryf 'n opsomming uit die koerantberig oor die skrywer. Gebruik 100 woorde.

Voorbeeld

Fanie Viljoen is van Bloemfontein. Hy skryf sedert 1999. Sy eerste storie is deur *Sarie* gepubliseer. Later verskyn *Slym*, 'n kinder storie wat suksesvol opgevoer is.

Hy wen twee keer pryse vir drama in Sanlam se radiodrama- kompetisie, en in 2005 die goue Sanlamprys vir jeuglektuur. Daar het in September nog 'n boek van hom *Spoke en ander gruwelike goed* verskyn.

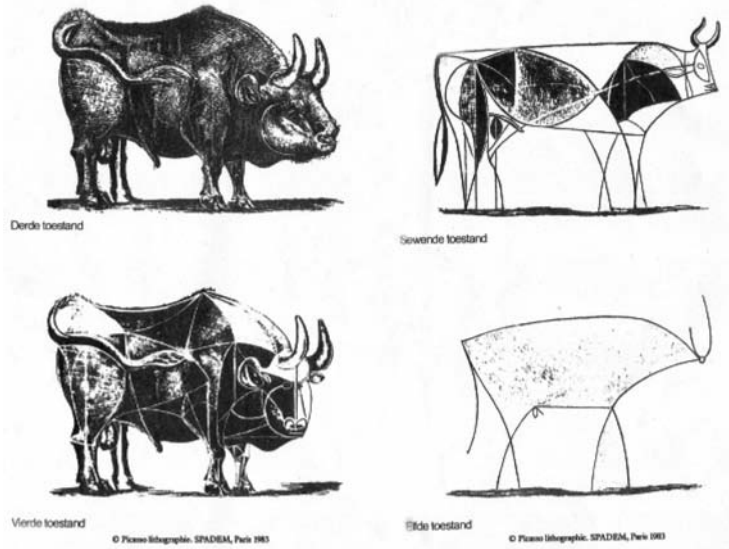
Hy sê daar is nog baie stories om te skryf.

Hy beskryf homself as 'n soet seun wat min drink, nie rook nie en soms vloek. Hy het 'n indrukwekkende kennis van musiek en is passievol oor Afrikaans.

Inspirasie

Gesels met die leerders oor die kreatiewe prosas: alles begin by die werklikheid wat saam met die kreatiewe gedagtegang van die kunstenaar 'n heeltemal nuwe geheel vorm. (LU2.2 b, d, i)

Wys die volgende voorbeeld aan hulle en laat hulle in die klas praat oor die verskille, ooreenkomste en die uiteindelijke essensie van die laaste beeld.

Voorbeelde van Picasso se reeks sketse van die Bul uit J.P. en R. Smuts se boek *Pylvak*, toon hoe 'n konsep in die beeldende kunste deur verskillende stadia van abstraksie geneem word. Op soortgelyke, maar minder waarneembare, wyse gaan die konsep vir 'n literêre werk – gebore uit 'n voorval of miskien die teëkom van 'n persoon in die alledaagse lewe soos in die geval van *BreinBliksem*, 'n oorweldigende emosie, 'n idee of 'n landskap – deur verskillende stadia van ontwikkeling in die gemoed van die skrywer tot dit in 'n ander gestalte vorm op papier aanneem.

Vraag 1

- 1.1 Kyk na die derde en vierde voorstelling van Picasso se bul en probeer julle voorstel hoe die eerste en tweede stadia moontlik sou lyk.
- 1.2 Vergelyk die derde en vierde toestand. Waarin lê die grootste verskil?
- 1.3 Wat is die verskil tussen die derde en sewende toestand?
- 1.4 Wat is die ooreenkoms tussen die vierde en sewende toestand?
- 1.5 Is die bul nog herkenbaar in die elfde toestand? Verstrek 'n rede vir jou antwoord.
- 1.6 Mense sê dikwels van die elfde toestand “ag, enigeen kan dit doen”. Dink julle dit sou 'n geldige opmerking wees? Motiveer,
- 1.7 Van watter voorstelling hou jy die meeste? Gee 'n rede vir jou antwoord.

Vraag 2

Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.
(LU 2.2 a, d, e, j)

Die boek se titel kom uit 'n resensie wat die skrywer op 'n keer vir roekeloos.co.za aangebied het:

Die Burns-karakter is gebaseer op 'n seun wat hy eenkeer op die Granaat Rockfees in Bloemfontein gesien het. Die laaitie van so vyftien sestien het 'n ketting om sy nek gedra. Dit was nie 'n hangertjie nie, maar 'n ketting soos dié waarmee jy 'n hek sou toesluit. Hy het begin wonder: Waar kom die outjie vandaan? Waarom is hy so alleen?

Kerbs, die donker karakter, is 'n samevoeging van al die slegte elemente wat saam met hom in die weermag was. Mense wie se benadering tot die lewe heeltemal van syne verskil het.

Sky het net ingestap terwyl Burns en Kerbs in die Mystic Boer gesit het. Sy verskyning het ook die skrywer onkant betrap.

- 2.1 Honderde mense het waarskynlik die seun met die ketting by die rockfees gesien. Dink jy almal sou 'n storie daarvoor kan skryf? Gee 'n rede vir jou antwoord.
- 2.2 Wat beteken dit as hy sê: “Sky het net ingestap ... sy verskyning het my ook onkant betrap”?
- 2.3 Viljoen let “in restaurante, winkelsentrums en gimnasiums” op hoe mense gesels en leef. Werk saam met 'n maat en skryf vyf dinge neer wat jy in hierdie plekke kan sien en kan gebruik as prikkels vir 'n storie. Verduidelik jul keuse.

4. Titel, omslag, opdrag, waarskuwing en musiek

Titel

DIE titel *BreinBliksem* is vertaal uit die Engelse *headbang*. Dit verwys na die heftige op en af beweeg van die kop op die maat van harde musiek, gewoonlik by 'n rockkonsert. Die dansers word heeltemal meegevoer deur die metaalagtige klank van die musiek en die kopbewegings. Dit vind gewoonlik in die *mosh pit* plaas. Die *mosh pit* verwys na die plek op die dansvloer waar die meeste dansers saamgekoek is (bladsy 46). Fisieke kontak lê aan die basis van die *mosh pit*, en die doel is om 'n atmosfeer te skep vir eie uitlewing en interaksie met die musiek.

Die ongewone skryfwyse van die titel beklemtoon veral die bliksem-deel wat in platvloerse Afrikaans beteken om iemand erg te slaan. Figuurlik verwys dit na die duiwel, byvoorbeeld “Gaan na die bliksem!” Die titel is veral goed gekies omdat dit enersyds verwys na musiek, wat die tema van die kompetisie was en 'n deurlopende simbool in die roman is. Andersyds verwys dit na 'n toestand van die “siek” (gebliksemde) brein van die hoofkarakter.

Omslag

Op die omslag word hoofsaaklik rooi en swart gebruik, kleure wat onmiddellik die dood en bloed oproep. Die lettertipe is gebroke en kras industrieel en pas aan by die vaal industriële geboue in die agtergrond.

Die styl is waarskynlik wat 'n mens *gothic* kan noem. *Goth* is 'n subkultuur wat veral in die tagtigerjare bekend geraak het in die “goth-rock-geledere” wat net na punk bekend geraak het. Rockmusiek speel ook 'n belangrike rol in die verhaal. Deesdae word die woord *goth* gewoonlik gebruik om te verwys na 'n groep (veral jong mense). Hulle dra graag swart klere, wit grimering, swart/rooi lipstiffie, visnetkouse of lang handskoene, swaar juwele (kettings, kruise, vlermuishangers, stekelrige goed), gespes en dofswart hare. Daar is niks sinisters aan nie – net 'n klomp (jong) mense wat 'n musiekbeweging ondersteun en hulle op 'n oorspronklike manier van ander mense wil onderskei, en op dié wyse uitdrukking aan hul individualiteit gee. Hulle is dikwels romanties en dra graag tweedehandse klere en skoene of swaar, antieke juwele.

Die Gotiese gruwelroman van die 19de eeu is waarskynlik verantwoordelik daarvoor dat grafte, vampiere, begraaftplase, donker vervalde kastele, vervloekte families, geeste, die grys wêreld van verdoemenis en die bonatuurlike met dié beweging geassosieer word. (*Dracula*, *Rocky Horror Picture Show*, *Frankenstein* en die TV-reeks *The Addams Family*.)

Leerders kan moontlik opper dat *goths* gewoonlik satanaanbidders is wat behep is met die dood en die bonatuurlike. Dit is 'n wanopvatting wat veral deur die media aangeblaas word. Dit is meestal nie waar nie; die meeste aanhangers van dié subkultuur is gewone, romantiese, vrydenkende mense uit alle geloofsoortuigings. *Goth* is ook nie 'n geloof op sigself nie.

Die omslag beklemtoon op ironiese wyse die verskriklikheid van die gebeure in die roman en die geestestoestand van die hoofkarakter. Leerders kyk gewoonlik later anders na die omslag. Dit is die moeite werd om aan die einde van die verhaal 'n kort bespreking daaroor te hê.

Opdrag

Die boek word opgedra aan Generation X [en Z].

Dié term het in die vroeë sestigerjare in Brittanje ontstaan na aanleiding van 'n ondersoek deur die redakteur van 'n vrouetydskrif wat 'n reeks onderhoude met tieners gevoer het. Die ondersoek het bevind dat tieners “saam slaap voordat hulle getroud is, nie in God glo nie, glad nie van die koningin hou nie en min respek vir hul ouers het”. Hierdie nuwe fenomeen het almal onkant gevang en daar is besluit dat die bevindinge nie geskik is vir die tydskrif nie. Die inligting is later in 'n boek met die naam *Generation X* gepubliseer. Daarna het 'n punk rock-groep van Billy Idol die naam aangeneem, en nog 'n boek met 'n soortgelyke titel is gepubliseer.

Hoewel hierdie benaminge omstrede is, het die gebruik algemeen in die media en by die breë publiek geraak. Algemene kenmerke van die wêreld van dié generasie is: onstabiele gesinslewe en jong enkelouers, die toetrede van vroue tot voorheen manlik gedomineerde beroepe, geen rolmodelle nie, politieke veranderinge, korrupsie, onsekere sosio-ekonomiese vooruitsigte, 'n gevoel van minderwaardigheid en isolasie, *body-piercing*, seks, drankmisbruik, dwelms, jeugmisdaad, die rave-kultuur, elektroniese musiek. Kortom, 'n generasie wat wil afklim van die mallemeule van status, geld en sosiale klimvoëls.

Die film/video *Trainspotting* gee 'n goeie insig in dié soort benadering tot die lewe en sal die leerders interesseer. Al is die film 'n paar jaar gelede gemaak, sluit dit uitstekend aan by die nihilistiese lewensbeskouing.

Daar is reeds internasionaal 'n Generation Z, of die Millennium-generasie, en volgens futuriste verwys dit na kinders wat ná 1997 gebore is, oor wie se grootmenswêreld ons net kan bespiegel. Hulle word nou groot met tegnologie wat toegang verleen tot 'n massa inligting en eindelose kommunikasie-moontlikhede (internet, selfone, e-pos, videokonferensies, MMS, SMS); hulle lewe in 'n wêreld waar dinge pasklaar is.

So 40-60% van leerders wat nou in die hoër skool is, voel chronies onbetrokke by skoolgaan; hulle voel verwyderd – *disconnected* – van wat in die klaskamer aangaan. Daar word beweer dat tussen vier en sewe leerders uit 'n klas van dertig geestelike, emosionele of gedragsafwykings het, en dat min van hulle hulp kry.

Die verwysing in hierdie opdrag is egter veral interessant in dié sin dat dit waarskynlik spesifiek na die Suid-Afrikaanse jeug verwys. Volgens 'n berig in *Die Burger*, 24 Augustus 2005, word daar na aanhangers van Karin Zoid as die Z-generasie verwys. Enersyds dui dit sekerlik op die Z in Zoid, maar is daar nie ook 'n moontlikheid dat, met die uiters suksesvolle toetrede van dié blonde, talentvolle, Afrikaner-girl, daar vir duisende tieners 'n deurbraak gekom het wat hulle bevry het van ou reëls en norme nie? 'n Generasie wat nie klone wil wees nie maar individue in eie reg?

Waarskuwing

Die waarskuwing in plaas van ’n flapteks is ’n treffer en het groter impak as die tradisionele flapteks. Hier word geen doekies omgedraai nie – dit gee die toon aan, en die lesers weet daar wag vir hulle ’n *rough ride*. Dit is nie ’n beter-voel-boek nie; intendeel, dit is ’n ontstellende boek; die gebrek aan respek vir ouers/gesag is duidelik; Engels, slang en vloekwoorde is aan die orde van die dag. (Dit is ironies dat die gebruik van Engelse woorde, volgens die skrywer, eerder aanstoot sal gee as die kru taal.) Diefstal, skelmstreke en vandalisme is OK – en dan is daar natuurlik die dwelms.

Saam met die musiek, wat in die opdrag genoem word, word die belangrikste elemente in die verhaal bekend gestel.

Aan die einde kan die klas ’n bespreking hou of die boek ’n leser “meer fucked-up los” en of dit ’n *wake-up call* is.

Die storie is nie klaar wanneer jy die laaste bladsy gelees het nie. Die skrywer kry dit goed reg om die leser te dwing om alles weer van voor af in herooring te neem: die omslag, die opdrag, die waarskuwing en leidrade vir ’n moontlike ánder interpretasie van die einde.

Vraag 1

Bestudeer die omslag van die roman en beantwoord die vrae wat volg. Werk saam met ’n maat. (LU2.1 f; LU2.2 i, j)

- 1.1 Sal hierdie omslag jou aandag trek as jy by ’n boekwinkel instap? Verduidelik jou antwoord.
- 1.2 Noem drie dinge in orde van belangrikheid wat jou eerste opgeval het.
- 1.3 Géén ander kleure op die buiteblad sou só goed gewerk het nie! Stem jy saam met die stelling? Gee ’n rede vir jou antwoord.
- 1.4 Waarom dink jy verskyn die waarskuwings op die agter- en nie op die voorkant nie?
- 1.5 Wat verwag jy van ’n verhaal met so ’n buiteblad?
- 1.6 Wat dink jy van die titel?
- 1.7 Beteken dié opdrag vir jou iets? Verduidelik jou antwoord.
- 1.8 Noem vier dinge in die waarskuwing wat jou belangstelling geprikkel het.
- 1.9 Noem vier dinge in die waarskuwing waarvan jy nie hou nie.
- 1.10 Dink jy hierdie waarskuwing is funksioneel of is dit net ’n foefie? Verduidelik jou antwoord.

Musiek

In die opdrag sê die skrywer aan Generation X: “As die musiek al is wat jy oor het, draai die volume oop.”

Een van die eienskappe wat rockmusiek van al die ander musiek onderskei, is die element van rebellie deur andersheid en skokkende elemente. Dit is die jeug se musiek, en is dus per definisie vyandig teenoor die ouer geslag en owerhede. (Die opslae wat Johannes Kerkorrel se Voëlvry-toer in 1989-1990 gemaak het, is ’n goeie voorbeeld hiervan.) Die liedjie “My generation” deur die WHO uit die sestigerjare geld vandag nog:

Why don't you all fade away
And don't try to dig what we say?

Die soms histeriese reaksie op die musiek van die jeug (dink hier aan Eminem) is vir tieners net 'n bewys dat hul ouers, onderwysers en gesagsfigure ouderwets en uit voeling met die werklikheid is. Dit maak dié vorm van vermaak en alles wat daarmee saamgaan, net nog “gevaarliker” en opwindender.

Musiek as simbool in die roman word later verder bespreek.

Aktiwiteit 1

- 1.1 Kies enige van die volgende onderwerpe en berei 'n toespraak voor van ongeveer drie minute. Werk in pare. (LU1.2 a, b, d; LU1.3 a, b, c; LU1.4 a, c, e, g.)
  - 1.1.1 Musiek is waardeloos as dit nie meer skok nie.
  - 1.1.2 Kan die musiek van middeljarige popsterre die jeug nog interesseer?
  - 1.1.3 Popmusiek is eksklusief vir tieners bedoel.
  - 1.1.4 Die skokkrag van popmusiek is uitgedien.
  - 1.1.5 Die waarheid van die woorde in die aanhaling uit die liedjie “My generation”.

Aktiwiteit 2

- 2.1 Die volgende liedjie “When will this end?” is opgeneem op die CD van Koün *Take a look in the mirror* (bladsy 86 in *Breinbliksem*). Luister daarna in die klas of lees dit saam met 'n maat, en voer dan die opdrag uit.

Spinning inside rotting away
Something inside of me has been taken away
Feeling my heart break in vain
It won't get better now
When will this end?
I can't seem to get away
I feel I'm here so you can play
With my head
There's nothing I can say
I keep feeling like I'm to blame
When will this end?

Hopeless inside alone as I wait
Brewing inside of me enduring this hate
Feeling my heart breaking in vain
It won't get better now
When will this end?

I can't seem to get away
I feel I'm here so you can play
With my head
There's nothing I can say
I keep feeling like I'm to blame
When will this end?

The stress is rising and I can't seem to get away from you
You're always trying and the lying always shines right thru
My God I hate this
Always take shit
Can I let this go on?
Why can't I break this
I just take this
As this goes on and on

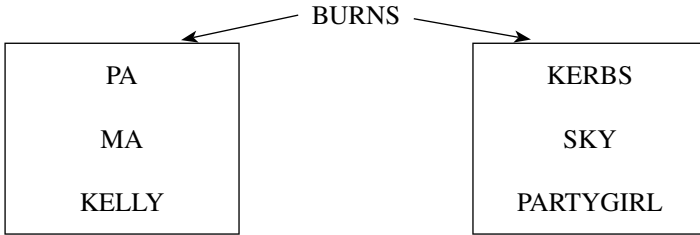
End
When will this end? [x7]

I can't seem to get away
I feel I'm here so you can play
With my head
There's nothing I can say
I keep feeling like I'm to blame
When will this end?

- 2.1.1 Waarom is hierdie liedjie 'n baie gepaste verwysing in die roman? Wees spesifiek en gebruik voorbeelde uit die boek.
- 2.1.2 Bied jul antwoord op 'n oorspronklike wyse in die klas aan.

5. Karakterisering

SONDER karakters is daar nie 'n storie nie en kan 'n verhaal nie bestaan nie.

Die **hoofkarakter** (ook die protagonist of 'n ronde karakter) is die persoon om wie die storiegebeure draai, en hy of sy word in verskillende fasette uitgebeeld. Die hoofkarakter is gewoonlik die komplekse karakter wat in die loop van die verhaal verder ontwikkel.

In *BreinBliksem* is Burns/Chris die hoofkarakter.

Die belangrikste teenspeler of **antagonis** is Kerbs; dit is sy optrede wat 'n hewige reaksie by die hoofkarakter uitlok, met die gevolg dat sy optrede weer 'n wending neem. Kerbs kan ook as 'n ronde karakter bestempel word.

Sky en Partygirl is die **tritagoniste** wat help om die hoofkarakter verder te laat ontwikkel. Hou egter in gedagte dat al hierdie karakters hersenskimme van die hoofkarakter is.

Die **newekarakters** is gewoonlik plat, omdat daar nie veel ontwikkeling by hulle plaasvind nie. Hulle is Chris se pa, ma en sy suster, Kelly.

Ons leer die karakters ken deur:

- wat die ander (veral Burns) van hulle sê. Maar kan dié inligting vertrou word?
- wat hulle self sê/die karakter se eie woorde, en of dit byvoorbeeld vloektaal, leuens, ensovoorts insluit.
- wat hulle doen, veral in 'n krisissituasie.
- gedagtepraat of selfbeskouing, soos Burns wanneer hy oor homself en sy plek in die gesin dink – dit wat hy nie hardop sal sê nie.
- innerlike monoloog wat nie in die gewone sin van die woord in dié roman voorkom nie, maar let daarop dat amper die hele verhaal in Burns se kop afspeel; dat hy een lang monoloog met homself voer.

Ons moet egter voortdurend die siektetoestand van die hoofkarakter in gedagte hou en besluit of ons alles kan glo wat hy oor homself sê, en dit dan opweeg teen wat die leser as die werklikheid ervaar.

Kelly is al een wat ons meer oor die Burns-karakter vertel en wat ons kan glo.

Burns

Hoewel dit nie aan die begin van die roman reeds duidelik is nie, is Burns 'n **buitestander**. So 'n persoon is gewoonlik sensitief en ervaar die lewe dikwels anders as die mense

om hom; hy voel hom los van die groep. Buitestanders kan geslote, afsydig en skaam voorkom. Die lesers beseft dit eers as Kelly (op bl. 95) vir hom sê: “Daar is nie iemand soos Kerbs en Sky nie, Chris. Jy het nie pêle nie. Onthou? Almal by die skool . . . hulle is bang vir jou, Chris. Omdat jy al in daardie hospitaal was.” In hierdie stadium beseft die leser ook dat die karakter **skisofrenies** is en dat dié toestand waarskynlik aanleiding tot sy uitsluiting gegee het; ons kan amper sê dat hy ’n “onwillige” buitestander is.

Skisofrenie is ’n belangrike sleutel, aangesien sy optrede ná Kelly se woorde skielik in ’n ander lig gesien en beoordeel word. Die leser moet van voor af begin dink oor die gebeure; hoewel dit hom nuwe insig gee en help om die hoofkarakter beter te begryp, ontstaan daar nou ’n nuwe reeks vrae en moontlikhede.

Dit is amper soos Burns se eie dilemma: glo hy dat dit sy siektetoestand is, het die “moord” op Partygirl nooit plaasgevind nie – en is hy los. Maar dan word hy met ’n ander realiteit gekonfronteer, naamlik: die verlies van sy “vriende”; dat hy wel so mal is soos Kelly en die ander mense sê hy is (sien bl. 110) en die “fokken malhuis” (bl. 95), alles dinge waarvoor hy eweneens nie kans sien nie. Die vol-gende feite oor **skisofrenie** sal help om die hoofkarakter te begryp.

- Skisofrenie is ’n siekte wat jong mense in die fleur van hul lewe tref.
- Dit manifesteer gewoonlik tussen die ouderdom 16-25 jaar.
- Die siekte versteur die persoon se sintuiglike en ervaringswêreld dermate dat dit onmoontlik is om te onderskei tussen skyn en werklikheid.
- Skisofrenie is ’n mediese toestand wat veroorsaak word deur fisiese en biochemiese veranderinge in die brein.
- Die siekte kan suksesvol behandel word.
- Die siekte tas altyd die vermoë en persoonlikheid aan.
- Skisofrenie
  - is nie ’n gesplete persoonlikheid nie;
  - word nie deur trauma, ontoereikende ouerskap of armoede veroorsaak nie;
  - is nie die gevolg van enige aksie of mislukking van die skisofreen self nie;
  - stres veroorsaak nie skisofrenie nie, maar kan dit vererger as die toestand reeds bestaan;
  - alkohol, rook en dwelms veroorsaak ook nie die toestand nie, maar kan ’n **psigotiese** reaksie hê as iemand reeds in ’n toestand van skisofrenie is.

Enkele persoonlikheidsveranderinge:

- Gebrek aan emosie, belangstelling en motivering.
- ’n Verlies aan die vermoë om helder te dink en rasioneel te reageer.
- **Delusie**, wanopvattinge of misinterpretasie van gebeure.
- Glo dinge om geen bestaande rede nie – **illusies**.
- Sommige mense voel dat hulle dopgehou of vervolgd word – **paranoïa**.
- Die skisofreen se ervaringswêreld word heeltemal omgekeer.
- Boodskappe van die sintuie af na die brein raak verstrengel en pasiënte ervaar en sien dinge wat nie regtig bestaan nie – **hallusinasië**.
- Hulle hoor dikwels stemme en kan daarop reageer, al plaas hulle hul lewe in gevaar. Skisofrene beskryf dit dikwels as soos “a tape in my head”.

- Hulle verloor kontak met tyd en ruimte, en voel swewend, sonder sub-stansie, soos iemand wat nie bestaan nie
- Sensitief vir aanraking deur ander mense.
- Hulle optrede is bisar en onverwags vyandig.
- Kan nie huil nie, of huil oormatig.
- Ervaar vreemde sensasies, byvoorbeeld 'n kreweling onder die vel.

Opsomming van die hoofkarakters

BURNS	KERBS	SKY	PARTYGIRL
Nog op skool, 18 jaar oud	Reeds uit die skool uit, vriend van Burns	Ook genoem Sky-eyes, vriend van Burns	Skraal, swart hare, rooi lippe, blou oë, mooi vel
Vulgêr	Het nie werk nie	Nog op skool	T-hemp "Fit in or fuck off"
Respekteer nie sy ouers nie	Besit 'n motor en 'n woonstel	Baie ordentlik, goed	Ryloop
Onverskillig	Gewoond om te steel	Aantreklik, blonde hare, blou oë, teendeel van Kerbs	Gebruik drank, dwelms
Sinies	Vloek	Het nie 'n meisie nie	Flankeer met Burns
Berekenend	Gebruik drank, dwelms	Sagte hart, teendeel van Kerbs	Vrolike geaardheid
Gebruik drank, dwelms	Banaal	Welgestelde ouers, na matriek wag 'n woonstel naby universiteit	Min voorbehoude, ontbloot haarself
Verward	Snaaks	Steel nie	Arm, pa oorlede
Stemme in sy kop	Hou altyd die meisies dop	Gebruik drank, dwelms	Moes skool verlaat om te gaan werk
Oneerlik, skelm	Nie skoon nie	Volgens Burns is hy 'n sosiale verleentheid vir sy ouers	Steek soms geld weg om CD's te koop
Voel onwelkom, oortollig, nutte-loos, vervreemd	Donker van voorkoms, dierlik, duiwels, boos; Kerberos, die helhond – teenoorgestelde van Sky	Kry epileptiese aanvalle en sien goed voordat dit gebeur	Steel geld by haar ma om Brein-Bliksemafes by te woon
Hardegat laaitie	Gevoelloos		Ma jaag haar uit die huis uit – geen heenkome nie
Toon vroeg reeds antisosiale gedrag			

Probleem in kleuterskool. Aggressief, byt kinders en juffrou	Sinnelose dae net omdat hy kán		Hartseer, huil
Bly by bediende	Tree op as ringmeester		Vertrou vir Burns
Kamer en bed deurmekaar en vuil			
Troeteldiere almal dood			
Pornografie			
Geen familiefoto's in sy kamer nie			
Lyk tog of sy kinderdae soms lekker was			
Sag, tegemoet-komend teenoor Partygirl			
Voel goed onder sy vel kriewel			
Wil nie hê Kelly moet aan hom raak nie			
Kan aanvanklik nie huil nie			

Aktiwiteit 1

Gee aan elke leerder 'n skoon werkvel. Laat hulle hul eie tabel, soortgelyk aan die een bo, opstel vir Burns, Kerbs en Sky. Voltooi soos hulle vorder. Hulle kan tabelle, kopkaarte, vloeiagramme gebruik. (LU3.1 a, b, f, h; LU3.2 a)

In die roman leer ons al die **ander karakters** ken deur die ek-verteller, Burns, maar in die lig van sy siektetoestand kan 'n mens nie regtig glo wat hy sê van sy pa, ma en Kelly nie. Die leser moet dus kontroleer of wat die ek-verteller sê, kloep met wat die karakters oor hulleself laat blyk. Ons kan egter wel aanvaar wat hy van Kerbs, Sky en Partygirl sê, aangesien hulle sy eie skepsels is; hulle bestaan nie werklik nie.

Burns woon in werklikheid by sy pa, ma en suster, Kelly, in die huis. Omdat daar nie 'n Kerbs, Sky of Partygirl is nie, is daar ook geen interaksie tussen sy huismense en sy "vriende" nie.

Gesin deur Burns se oë

Ons moet onself die vraag afvra of ons alles kan glo wat Burns van sy gesin sê. Is sy pa werklik 'n dronkaard? Hy merk self op dat sy pa nie die drankie met die slaappille gedrink het nie, en steeds met 'n ander vol glas in sy hand sit. Sy pa is ook nie so slordig

as wat hy sê nie, want later blyk dit tog dat hy nie sonder broek was soos Burns beweer het nie. Aan die begin van track 2 waarsku hy die lesers indirek om nie alles te glo wat hulle lees nie; op bl. 9 herhaal hy die waarskuwing, “(Het jy daai leuen gespot? Wat?! Het jy dan niks geleer uit die stopstraat-storie nie?)”

Deur hierdie verwarring by die lesers te skep, word hulle op ’n manier deel van en ervaar hulle Burns se verwarde wêreld. Is dit ’n slim set van die skrywer of is die storie nie oral goed deurdink nie?

Karakter	Karakters soos deur Burns gesien	Soos die leser hulle ervaar
PA	Drink baie, slordig, onsuksesvol, weet nie wat aangaan nie, mislukte huwelik, verloorder	Drink nie regtig baie nie, nie so slordig nie, belangstellend, weet meer as wat Burns dink
MA	Suksesvol, hardwerkend, drink pille, buite-egtelike verhouding	Berispe hom oor sy kru taal, het hom goed probeer grootmaak, lyk treurig en moeg, studeer deur UNISA, werk saans laat
Kelly	19 jaar oud, skrand, het goed op skool gedoen, werk by pizzaplek, onverskillig, slaap rond, nooit by die huis nie, meestal by kêrel, bekommerd/ besorgd oor Chris, neem beheer, help hom	Meer by die huis as wat Burns dink, nie noodwendig by kêrels, werk laat by pizzaplek

Aktiwiteit 2

Gee aan elke leerder ’n skoon werkvel. Laat hulle hul eie tabel opstel vir Burns/Chris se huisgesin. Voltooi soos hulle vorder. Aan die einde van die verhaal kan hulle teruggaan en uit die roman probeer bepaal wat waar is en wat nie. (LU3.1 a, b, f, h; LU3.2 a.)

Aktiwiteit 3

Laat die leerders gesels oor vroeë soos:

- As Kerbs nie bestaan nie, hoe kon sy pa dan na hom verwys op bladsy 6-7?
- As Kerbs nie bestaan het nie, wie het by sy ma se kar ingebreek?
- Is dit nie vreemd dat sy pa nie die whiskey gedrink het nie?
- Dink julle sy ma het die slaappille gedrink? (LU 1.1 a; LU1.4 a.)

Vraag 1

- 1.1 Waarom kan ons sê dat Burns en Kerbs ronde karakters is? (2)
- 1.2 Watter funksie verrig Sky en Partygirl in die roman? (4)
- 1.3 Sou jy sê dat Kelly, die pa en ma plat of ronde karakters is? Verduidelik jou antwoord. (2)
- 1.4 Hoe leer ons onderskeidelik vir Burns, Kerbs en Sky ken?
  - (a) Deur wat ander van hulle sê.
  - (b) Deur wat hulle self doen.
  - (c) Deur wat hulle self sê.
  - (d) Deur hoe hulle lyk. (6)

- 1.5 Hoekom kan ons Burns as 'n buitestander bestempel? (2)
- 1.6 Kan die name Burns, Kerbs en Sky as karakteropenbarend beskou word? Verduidelik jou antwoord. (6)
- 1.7 Lees die paragraaf oor die newekarakters onder Karakterisering. Vul die ontbrekende woorde dan onder in:
Die newekarakters word ook (a) . . . karakters genoem. Dit is die (b) . . . wat die skrywer E.M. Forster aan die tweedimensionele (c) . . . in die verhaal gegee het. Hulle is statiese karakters wat (d) . . . is, (e) . . . verrassende moontlikhede en met (f) . . . of geen ontwikkeling nie. 'n Newekarakter is daar om dit vir die (g) . . . moontlik te maak om op te tree soos hy wel optree. (8)
- [30]

6. Vertelperspektief

DIE skrywer van die roman, Fanie Viljoen, kies 'n **verteller** om die verhaal te vertel. Dié persoon sê wat gebeur, hoe die ruimte lyk, en die aard van die karakters. Die skrywer, Fanie Viljoen, is nie die verteller nie, maar die werklike outeur.

Die **vertelperspektief** is die hoek waaruit die karakters, ruimte en gebeure deur die verteller waargeneem word

Ons onderskei tussen drie soorte vertellers:

- ek-verteller of eerstepersoonsvertelle
Hierdie verteller is 'n karakter in die verhaal wat self vertel. Die voordeel van so 'n verteller is dat hy 'n element van geloofwaardigheid in die storie bring omdat jy die inligting eerstehands kry. Die nadeel is dat hy net sy eie perspektief kan gee en die leser nie weet wat die ander karakters dink nie.
- die derdepersoonsverteller
Dié verteller is alwetend en alomteenwoordig en ken die gedagtes en gemoedstoestand van die ander karakters. Hy het 'n wye visie op die verhaalwêreld. Die vertelling vind in die derde persoon plaas (“hy”, “sy”). Soms is die verteller nie alwetend nie en bepaal hy hom by die gesigspunt van een besondere karakter wat die **fokalisator** genoem word. Die fokalisator kan ook die verteller wees. Die verhaal word dan vertel, soos waargeneem deur die oë van hierdie karakter.
- die tweedepersoonsverteller
Dit gebeur wanneer die verteller die leser as't ware betrek en word in die tweede “jy”-persoon vertel: “(Het jy daai leuen gespot? Wat?! Het jy dan niks geleer uit die stopstraat-storie nie?)”
Hierdie vertelperspektief is nie algemeen nie.

Aktiwiteit 1

Laat die leerders gesels oor die verteller in die roman, asook die moontlike voor- en nadele. Laat hulle kyk na die vertelperspektief in track 2 en hoe dit verskil van dié in track 1. (LU1.1 a; LU1.4 a)

Vraag 1

- 1.1 Wie is die verteller in track 1? (1)
  - (a) Watter voordele hou hierdie verteller in? (2)
  - (b) Watter nadeel hou hierdie verteller in? (2)
- 1.2 Verstrek die nadeel van die vertelperspektief in die volgende aanhaling:
“Kerbs is nou al 'n jaar uit die skool en sit nog sonder werk. Die ou wat hom werk gee, sal in elk geval heeltemal van sy rocker af moet wees.” (2)

- 1.3 Watter voordeel hou die vertelperspektief in die volgende aanhaling in: “Vroeër die aand het ek drie van my ma se slaappille gesteel. Een vir die hond . . . Een vir my pa. (Hy het lekker aan sy whiskey gesuip en hang nou rond in alcoholic heaven). En die laaste een vir my ma – in haar koffie. Ek dink sy het een op haar eie ook gesluk, maar ek kon nie ’n kans vat nie. (Sy is seker nou op ’n lekker trip. Ons sien haar eers weer môremiddag.)” (2)
- 1.4 Vind jy die verteller geloofwaardig? Verduidelik jou antwoord. (2)
- 1.5 Dink jy dit sou beter of slegter wees as die verhaal ’n derdepersoonsverteller gehad het? Gee ’n rede vir jou antwoord. (3)
- 1.6 In dele van track 2 tree ’n tweedepersoonsverteller op. Haal drie verskillende sinne uit dié deel aan om die stelling te staaf. (6)
- 1.7 Watter persoon word nou in dié track betrek? (2)
- 1.8 Waarom sou jy sê is dit ’n baie goeie idee? (2)
- 1.9 Wie dink jy is die fokalisator in die verhaal? (2)
- 1.10 Die **eksterne fokalisator** is nooit onpersoonlik nie en kyk meestal terug op gebeure waarby hy betrokke was. Die **interne fokalisator** gee sy visie en insig wat berus op identifikasie met ander. Het ons in die roman hoofsaaklik te make met ’n interne of eksterne fokalisator? Verduidelik jou antwoord. (4)

[30]

7. Ruimte

DIE ruimte is in die eerste instansie die plek of **plekke** waar die **handeling** plaasvind. Dit speel nie noodwendig in alle romans ’n bepalende rol nie.

’n Mens kan vind dat die geldigheid/geloofwaardigheid van die roman hoofsaaklik deur die ruimte bewerkstellig word, soos in *BreinBliksem*, en dan speel dit wel ’n bepalende rol.

Dit kan ook **ander ruimtes** insluit wat in die loop van die verhaal opgeroep word, byvoorbeeld deur **herinneringe** en **vooruitwysings**. Hierdie ander ruimtes is nie noodwendig daadwerklike ruimtes soos ’n kamer of ’n bus nie, maar kan ook **psigiese ruimtes** wees, byvoorbeeld as groot dele van die verhaal in die kop van die karakter afspeel en die plek waar hy hom bevind nie belangrik is nie.

Laasgenoemde speel ’n bepalende rol in hierdie roman, aangesien die belangrikste gebeure in die hoofkarakter se verbeelding afspeel, terwyl hy hom in ’n werklike ruimte bevind. Hierdie werklike ruimte speel dan ’n sekondêre rol in die verloop van gebeure.

Aktiwiteit 1

Laat die leerders gesels oor die begrip ruimte en hoe hulle dit verstaan. Hulle kan ook die werkvel oor die ruimte voltooi namate die verhaal vorder. Soos by die karakterisering sal hulle aan die einde van die verhaal moet teruggaan en besluit of die hoofkarakter werklik op daardie tydstip op daardie plek was, aangesien die grootste deel van die gebeure in die hoofkarakter se kop plaasvind. (LU1.1 a; LU1.4 a.)

Vraag 1

- 1.1 Bepaal die ruimte in die volgende aanhaling uit die roman: “Ek stap by die huis in. Alles is donker, maar ek ken die pad na my kamer toe. Hei, ek het dit mos al duisend keer geloop na lang, dronk nagte op straat.” (2)
  - 1.2 Skryf ’n kort paragraaf van ongeveer 50 woorde waarin jy ’n ruimte deur herinnering oproep. (5)
  - 1.3 Skryf ’n kort paragraaf van ongeveer 50 woorde waarin jy ’n ruimte deur ’n vooruitwysing oproep. (5)
  - 1.4 Waar vind die volgende gebeure plaas?
“‘Bloed, Burns,’ sê Sky in my droom daardie aand. Ons dryf op ’n boot in die water. Ek kan nie die land sien nie. Somehow weet ek dis daar iewers, maar ek kan dit nie sien nie. Verweg hoor ek musiek speel . . . “‘Bloed, Burns,’ sê Sky weer. Hy lig sy hande op, sy palms na bo. Hy hou sy hande na my toe uit. Sy vel span wit en dan begin die bloed stadig deursyfer na die oppervlak . . . Die bloed drup op die boot.” (3)
- [15]

8. Tydshantering

'n VERHAAL word gewoonlik chronologies vertel; dit wil sê van die begin tot die natuurlike einde. Ons onderskei tussen leestyd, verteltyd en vertelde tyd.

Leestyd dui op hoe lank dit duur om 'n verhaal te lees. *BreinBliksem* sal ongeveer 1¼ uur neem as jy dit stil lees, maar langer as dit hardop gelees word.

Verteltyd is hoe lank dit duur om die verhaal te vertel, die werklike lengte van die verhaal.

Vertelde tyd is die tydperk wat die verhaal dek, byvoorbeeld drie dae of twee jaar. Die vertelde tyd in hierdie roman is **ongeveer agt dae**. Die voorgeskiedenis van die gebeure is nié deel van die vertelde tyd nie.

Vertelde tyd in *BreinBliksem*:

Dag	Gebeure
Vrydagaand bl. 3	
Saterdagoggend bl. 14	
Saterdagagaand bl. 17	
Dinsdag bl. 21	
Vrydagoggend bl. 27	
Saterdagoggend bl. 62	
Sondag bl. 74	
Maandagoggend bl. 77	
Gisteraand bl. 85	
Verloor tred met die tyd bl. 91	

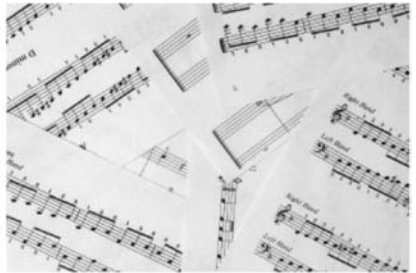
Aktiwiteit 1

Laat die leerders self eers die tabel oor die vertelde tyd opstel. Laat hulle dan met net 'n paar woorde die gebeure skets, terwyl die ander die tabel voltooi. (LU3.1 a, b, f, h; LU3.2 a)

Aktiwiteit 2

Letterkunde is, net soos musiek, 'n tydskuns en nie 'n ruimtekuns soos die visuele kuns nie. Met een opslag kan jy die indruk kry van wat op 'n skildery aangaan, maar dit is nie moontlik in die geval van 'n literêre werk/storie nie. Dié werke vang nie 'n oomblik in die tyd vas nie (ruimtekuns), maar ontvou in die tyd (tydskuns). Jy moet eers die storie lees – soms meer as een keer – voor jy begryp wat daar aangaan en daarvoor is tyd nodig.

2.1 Werk saam met 'n maat en kyk na die volgende illustrasies. Besluit watter betekenis ontvou in die tyd en watter in die ruimte. (LU2.1 a, f; LU2.2 i, j.)

Vraag 1

- 1.1 Word *BreinBliksem* chronologies vertel? Verduidelik jou antwoord. (3)
  - 1.2 Kan ons met sekerheid sê dat die vertelde tyd in *BreinBliksem* ongeveer agt dae is? Verduidelik jou antwoord. (3)
  - 1.3 Maak 'n chronologiese voorstelling van die dae waarin die verhaal afspeel. (10)
  - 1.4 Wat is die verteltyd van *BreinBliksem*? (1)
  - 1.5 Is die omslag van die roman 'n tydskuns of 'n ruimtekuns? Gee 'n rede vir jou antwoord. (3)
- [20]

9. Tema

DIE tema van 'n roman is nie 'n kort samevatting van die storie nie, maar eerder 'n **universele waarheid** wat agter die verhaal skuil. Dit is ook nie iets wat binne die eerste paar bladsye van die boek duidelik is nie, maar wat geleidelik saam met die verhaal ontvou.

Die antwoord wat ons kry op vrae soos: “Waaroor gaan dit nou eintlik?” en “Waarom het die skrywer die storie geskryf?” is die tema van die verhaal.

In *BreinBliksem* is die tema die verlorenheid in 'n uitsiglose, absurde wêreld waarin die tieners van vandag hulle bevind. Met die beeld wat die skrywer oproep van die seun met die ketting om sy nek, **alleen**, by die rockfees gee hy reeds vroeg al die toon aan en in track 10 – “Verlore siele en hulle sondes” op bladsy 36 – 37 gee hy 'n verdere verklarings.

Hierdie beskouing van die wêreld is veral ironies en onverwags, aangesien dit verwys na die 18-jarige Burns wie se lewe as jong mens eintlik pas begin het.

Elke leser se vertolking van 'n tema is egter hoogs individueel – daar is nie noodwendig net één korrekte interpretasie nie. Die herhaling van sekere woorde, beelde, simbole en motiewe ondersteun dikwels die tema en kan in ag geneem word by die identifisering daarvan.

Aktiwiteit 1

Laat die leerders die volgende gedig van George Weideman lees en die vrae beantwoord. Hulle kan in pare of groepe werk.

Virtual reality

Ons is nie verdryf nie

ons het dit afgesweer:

die lowerlushof van weleer

word deur 'n gerub met 'n gasmasker

en 'n randsnyer beheer.

Spraak het nie verdwyn nie

ons het dit bloot ver lees:

die storievertellers floreer

nou op 'n elektroniese,

kosmieser manier.

Selde kyk ons buitentoe

waar mossies tussen blare speel.

Die vensters van die rekenaar

bied uitsig op 'n binnestad

waarna ons gehipnotiseer

en volkome onversadig staar.

Uit: *'n Staning onder sterre* (Weideman, 1997.)

- 1.1 Verduidelik wat “virtual reality” beteken. (2)
  - 1.2 Hoe sluit die roman aan by hierdie gedig? (3)
  - 1.3 Die digter sê na aanleiding van hierdie gedig: “Ek het ’n haat-liefde-verhouding met die tegnologie, omdat die gevaar van ont-mensliking tans groter is as ooit tevore.” Is die tegnologie ook in Burns se geval verantwoordelik vir sy ervaring van die lewe? Verduidelik jul antwoord. (4)
  - 1.4 Die digter sê verder: “Buite die rekenaarwêreld is daar ’n wonderlike LEWE om te ontdek.” Wat sou Burns se reaksie op hierdie beskouing wees? Haal uit die roman aan om jul antwoord te staaf. (4)
  - 1.5 Voltooi die volgende sin deur ’n teenoorgestelde woord in te skryf: Vir die skrywer is daar die lewe daar buite, maar vir Burns is dit . . . (1)
  - 1.6 Waarna verwys die digter in die eerste strofe? (2)
  - 1.7 Waarna verwys “’n binnestad”? (1)
  - 1.8 Hoe sou julle Burns se “binnestad” beskryf? (3)
- [20]

Aktiwiteit 2

Laat die leerders, na ’n kort bespreking oor die maatskaplike tema, in groepe daarvoor gesels (10 minute). Elke groep gee terugvoering en ’n kort motivering vir hul voorstelle. Die voorstelle word op die bord geskryf en bespreek totdat die sterkste maatskaplike tema deur die proses van eliminering na vore kom. Leerders moet deurgaans standpunte en voorstelle kan motiveer. (LU1.1 a, b, d; LU1.3 e; LU1.4 a)

Aktiwiteit 3

Skryf ’n gedig oor Burns se “Virtual reality” en lees dit aan die klas voor. (LU3.1 c, g; LU3.2 b, c, d; LU3.3 b, e, g, h.)

10. Motiewe

GESELS met die leerders oor die verskil tussen ’n motief en simbole.

Motief: ’n Motief is iets wat van tyd tot tyd in die loop van die werk na vore kom, dikwels telkens in ’n gewysigde vorm. Herhalende motiewe beklemtoon en help om die verhaal saam te bind tot ’n eenheid. Soms kan motiewe ook simbole wees.

As ons verwys na *BreinBliksem*, kan **musiek** as ’n bindende motief bestempel word wat die tema ondersteun en telkens na vore bring. In hierdie roman is dit egter nie ’n simbool nie.

Simbool: Dit is ’n konkrete voorwerp wat ’n abstrakte idee of begrip duidelik maak.

Reën kan byvoorbeeld simbolies wees van suiwering, groei en ’n nuwe begin, maar in dié roman word dit eerder simbool van vooruitsigloosheid en verlorenheid. In daardie betekenis ondersteun dit ook die tema.

Die A-motiewe verwys na doodgewone dinge wat deel vorm van enige tiener se alledaagse lewe.

A	Motief	Tema
	Musiek: opdrag ble. 21, 28, 30, 33, 37, 46, 47, 48, 61, 86, 116.	Op die genoemde bladsye word die belangrikheid van musiek in al vier die karakters se lewe aangedui. Van die koop van ’n CD totdat die musiek al is wat oorbly – soos bevestig word deur die opdrag: “as die musiek al is wat jy oor het, draai die volume oop”. Burns se ervaring van verlorenheid word in track 10 egter so erg, dat alles vir hom betekenis verloor, selfs musiek. “Ek sou sê ek is een van Generation X se lost souls . . . En ná alles is daar net die leegheid. Niks vat die emptiness weg nie . . . Want ons word ’n black hole. En niemand sal ons mis as ons nie daar is nie.” Aan die einde, as hy in die hospitaal lê, tref die siniese woorde van die liedjie die leser en bevestig dit ten laaste sy lewensuitkyk. Die leerder moet deurgaans die titel van die roman in gedagte hou. Hulle sal enigiets doen om na die rockfees <i>BreinBliksem</i> te gaan om hulleself in die musiek te werp, maar veral belangrik is Burns se “gebliksemde brein” waarin hierdie verskriklike verhaal hom afspeel.
	Reën: ble. 3, 4, 5, 77, 104, 105, 106, 114.	Die uitbeelding van die ruimte waarin die reën ’n element is, speel ’n belangrike rol in die roman in dié sin dat dit die tema van isolasie en verlorenheid ondersteun, en as’t ware inkleur. Veral Burns se laaste besoek aan die dam wat in die reën begin, en eindig waar hy self in die modder-”graf” lê waar hulle vir Partygirl “begrawe” het. Aan die einde van track 33 <i>lig</i> die reën, maar “net genoeg vir (hom) om die swart kar te sien”. Met dit in gedagte, is die mistigheid eerder ’n uitkoms, want dit versluier die “waarheid”.

	Soapie: ble. 6, 76 TV: ble. 11, 31 Sprokie: bl. 11 Movie: ble. 8, 21, 112, 116.	Die soapie, movie, TV en sprokie verteenwoordig die “ideale” wêreld waarin gesinne gelukkig is of waar eg-skeidings “[s]koon, veilig, vinnig” is. Dit is allermins die wêreld waarin die hoofkarakter hom bevind; hy is sinies daaroor en is akuit bewus van die feit dat hy nie deel van daardie wêreld is nie, maar eerder dat “sy geboorte alles opgefok het”. Hy is die buitestander in ’n vreemde wêreld wat hy meestal nie begryp nie, dus kan hy nie tot ’n vergelyk met die lewe kom nie.
--	--	---

Huil, steel, lieg en die hoor van stemme verwys na ’n tweede stel herhalende motiewe (B) wat gebruik word om die aandag te vestig op die hoofkarakter se siektetoestand.

B	Huil: ble. 54, 69, 73, 98. Kelly: ble. 101(nb.), 113.	Vergelyk die reeks B-motiewe met die inligting oor skisofrenie op bladsye 12 – 13. Die inligting oor Burns se siektetoestand werp nou ’n ander lig op hom en die leser besef (a) dat die karakter nie is soos wat ons hom leer ken het nie en (b) dat hy nie toerekeningsvatbaar is nie, dat hy Chris is – en dalk glad nie eens soos die Burnskarakter is nie! Soos een resensent tereg gesê het: “. . . (sy optrede) is ook volkome funksioneel, gesien in die lig van die feit dat die brein na sy primitiewe lae terugval wanneer dit in ’n toestand van verwondheid verkeer”.
	Stemme: ble. 7, 34, 46. Newels: ble. 65, 70, 71, 81, 82, 84, 91, 100, 108, 111.	Verwys na die inligting oor skisofrenie op bladsye 12 – 13.
	Steel: ble. 3, 9, 23, 35, 39, 55, 63, 103.	Burns se gedrag is dikwels antisosiaal en vol bravade; hy steel hoofsaaklik om <i>connected</i> te voel, en deel van die hoofstroom te wees. Hy is die onwillige randfiguur/ buitestander wat meebring dat hy enigiets sal doen ter wille van aanvaarding/ <i>connectedness</i> . Al is dit dan antisosiaal, is dit beter as geen aanvaarding nie. Hierdie gedrag manifesteer hom reeds in die kleuterskool toe hy een van die kinders en later die juffrou byt. Kelly se woorde later in die roman bevestig ook dat hy geen vriende het nie. As ons hom kan glo, wil dit voorkom of daar nie baie respek by die gesinslede vir mekaar is nie, en dat die gesin self disfunksioneel is.
	Lieg: ble. 6, 8, 9, 15, 55, 100, 101.	Burns se siekte maak dit vir hom onmoontlik om te onderskei tussen waarheid en leuen. Voeg hierby sy bravade – en jy ontmoet ’n Burns wat kontak met die werklikheid verloor het.
	Vloek	Sterk taal, taal in die oortreffende trap, dui byna altyd op magtelootheid. En dit is ook Burns se verweer in ’n wêreld wat hy nie kan beheer of eens verstaan nie – straks ook met veranderinge in die sentrum wat inhibisies beheer.

Motiewe van bloed, drome, die kleur swart en ’n kar wat aan ’n doodskis herinner, vorm ’n derde reeks herhalende motiewe (C) wat die makabere/uitsiglose “droomwêreld” waarin Burns se ervarings afspeel, ondersteun.

C	Droom: ble. 24, 26, 48, 49, 66, 74, 77, 114.	Hierdie reeks motiewe word gebruik om die spel tussen droom en werklikheid, waarheid en leuen, realiteit en ver-beelding soos 'n styfgespande draad deur die hele verhaal te laat loop. Dit skep die spanning by die leser van 'n ware moord- of speurverhaal, net om hulle aan die einde te ont-nugter, maar hulle ook dadelik weer tot op 'n nuwe vlak van spanning te bring deur die vrae wat nou onwillekeurig na vore kom. Die laaste track word nie verniet die "Hidden Track" genoem nie en die leser is nie seker of "The End" noodwendig die einde van die verhaal of 'n movie of 'n sprokie beteken nie. Selfs tot op die einde is daar 'n spel met die illusie en die werklikheid, maar ook met sy paranoia, wanneer Kerbs vir hom sê: "Jy moet dit nie drink nie, Burns. Fok, buddy, hulle gaan jou poison met daai kak." Die siniese uitkyk soos in die woorde van die liedjie vergestalt, is steeds daar en Partygirl word ten slotte Angelgirl. J.P. Smuts stel dit soos volg in <i>Hoe om 'n roman te ontlee</i> ". . . dit illustreer 'n verskynsel wat tipies is van die moderne roman, naamlik dat dit dikwels nie uitloop op 'n ontknoping waarin die kragte wat in die loop van die werk ontwikkel is, tot volkome ontlading kom aan die einde nie, maar toon eerder dat daar in 'n komplekse wêreld weinig lig is." So bring dit ons weer terug na die beginsel/tema van verlorenheid.
	Bloed: ble. 23, 24, 37, 52, 54, 92, 93.	Die meeste van die verwysings na bloed hou verband met Sky se voorspelling op bladsy 23: "Ek het bloed gesien. Nou die aand in die Mystic . . . "Bloed, Burns. Daar gaan kak kom as ons gaan." Op bladsy 37 en 92 sluit dit eweneens aan by die tema van verlorenheid, as Burns onder meer sê: "Somehow moet ons net partykeer bloei om te sien of ons nog lewe. Want ons word 'n black hole. En niemand sal ons mis as ons nie daar is nie."
	Dood: ble. 42, 72, 78, 88, 94, 101, 13.	Sluit aan by wat oor bloed gesê is, maar is ook 'n vooruitwysing na of sinspeling op die "dood" van Partygirl en Burns se verbeeldingswêreld.
	Swart: ble. 27, 34. Black hole: ble. 24, 37, 109, 115. Rooi: bl. 68	Onderskryf, soos die gebruik van "dood", die verlorenheid/verlatenheid van die hoofkarakter.
	Kar: ble. 5, 6, 27, 82.	Die kar as doodskis en daarmee saam ook Kerbs as agtervolger word algaande meer onheilspellend totdat dit uiteindelik kulmineer in die diaboliese.

Vraag 1

Lees weer die woorde van die liedjie op bladsy 15. Bespreek musiek as tema in die roman met dié liedjie as uitgangspunt.

11. Tracks

DIE skrywer se keuse om die roman in “tracks” te verdeel, en nie in hoofstukke nie, is onkonvensioneel. Die tracks verrig dieselfde tegniese funksie as hoofstukke, maar voeg waarde tot die vertolking van die roman.

Eensyds sluit dit aan by die musiektema en die rol wat musiek in die lewe van Burns, Sky, Kerbs en Partygirl speel.

Andersyds word die tracks ’n metafoor van die lewe, veral dié van die hoofkarakter. Let op bladsy 1: “press play to begin “ – dit dui op ’n begin/geboorte. Verwys hier ook na die volgende op bladsy 4: “’n Vinnige pluk en die player pop uit die dashboard soos ’n new-born baby uit sy mamma se maag.” Gee ook aandag aan track 3 bladsy 11 waar hy van sy eie geboorte vertel. Hy sien sy geboorte as ’n fout, selfs moontlik ongewens. Iemand wat die prentjie van die gelukkige gesin (soos in die movies) kom bederf het. Die laaste ongenommerde track noem hy “Hidden Track – The End”, wat dui op die einde/dood, moontlik nie fisiek nie, maar wel geestelik en emosioneel.

Verwys hier na tracks 31 – 33, bladsye 106 – 115, waar Burns terug is by die dam. Hy grawe ’n gat/graf op soek na Partygirl, maar die implikasie is ook dat hy sy eie nat, modderige graf grawe. Uiteindelik gaan lê hy in die graf waar hy die volgende oggend deur twee mans wakker gemaak word met die woorde: “Is hy dood?” En hoewel hy op bladsy 113 sê dat sy kop “oop gehuil” is en hy op ’n manier beter voel, is daar iewers in sy kop “’n sadness wat stadig, soos gif, afbeweeg in my lyf en verlamrend gaan lê in my arms en bene”.

“Ek krul my weer in die gat op. Uit die dam se diep water roep ’n stem veraf, soos in my droom: ‘Burns . . . Chris . . .’”

In die laaste track word Partygirl Angelgirl, en dié engel hou sy hand vas.

Met die aanhaling van die liedjie op bladsy 116 sluit die skrywer aan by Burns se woorde op bladsy 11: “En toe kom ek. Vetterig, bloederig, skoppend en skreeuend. Dalk het ek al daardie dag geweet dis ’n moerse fout om gebore te word.”

Die gebruik van tracks is verder baie funksioneel in die sin dat skisofrene in die akute fase van die siekte oortuig is dat hulle stemme hoor wat niemand anders kan hoor nie. Die ervaring is so intens dat baie skisofrene glo dat iemand ’n uitsaaitoestel in hulle geplant het. Hulle beskryf dit as ’n “tape in my head”.

Die simbole vooraan elke track dui ook daarop dat hy uitgelewer is aan hierdie kontroles sonder intervensie – ’n stadig maar sekere afdraai/afspeel van sy lewe asof dit wat met hom gebeur onvermydelik of van elders aangedrewe is?

Aktiwiteit 1

Laat die leerders in groepe werk en gesels oor die gebruik van die woord “tracks” in plaas van hoofstukke. Deel ’n bladsy in 2/3 kolomme met die opskrifte: Ooreen- komste, Verskille, Kommentaar. In die laaste kolom kan hulle aandui of dit bydra tot of afbreuk doen aan die roman. Elke groepleier gee terugvoering aan die klas. Die beste idees word bymekaar gesit en in die klas opgeplak. (LU3.1 a, f, h; LU1.1 a, d; LU1.3 e)

12. Soorte vrae

- LANGER vrae kan onder andere gevra word oor verwickeling in die verhaal: karakters, temas, deurlopende motiewe en simbole; oorsaak en gevolg, verhoudings tussen karakters en vergelykings met betrekking tot gebeure en karakters.
- Kontekstuele vrae word gestel na aanleiding van 'n aangehaalde gedeelte of verskeie aanhalings.
- Inhoudsvrae oor die hoe, waar, wanneer, waarom, wat en wie.
- Vrae waarin die leerders, onder andere, moet vergelyk, aflei, verduidelik, interpreteer, kontraste uitwys. Die vrae is dikwels empaties van aard.
- Eie menings is antwoorde op vrae wat nie 'n regte of verkeerde antwoord het nie; dit is dikwels subjektief en ook empaties. Onderwysers moet die leerders egter bedag maak daarop dat daar 'n besliste verband moet wees tussen hul antwoord en die gebeure in die roman. Dié soort vrae leen hulle tot 'n oopboek-toets, aangesien dit veral begrip van die roman toets en nie retensie of die chronologiese oortel van gebeure nie.
- Dialoog waar die leerders uitgelate gedeeltes sinvol moet voltooi.
- Cloze-oefeninge waar uitgelate woorde/frases in 'n leesstuk deur die leerder ingevul word.
- Leerders antwoord *Waar* of *Onwaar*; *Ja* of *Nee* op 'n stelling of vraag, en motiveer die keuse.
- Veelvuldige keusevrae waar die leerders die regte antwoord uit 'n paar moontlikhede kies. (LU2.2 a, b, i; LU2.4 a, c, d, e, f, g, h, l, m.)

Let wel:

- Die onderwysers kan uit die volgende stel vrae kies en kombineer wat hulle vir assessering wil gebruik, hetsy vir klastoetse of eksamen.
- Die vrae is daarop gemik om die inhoud in te skerp en begrip algaande te bevorder
- Vrae en antwoorde kan soms oorvleuel.
- Leerders moet in gedagte hou dat die vrae gestel word op grond van wat Burns werklik ervaar of van sy verbeeldingswêreld, soos in die roman gegee, en nie op grond van wat die leser weet die werklikheid is nie.

Kort vrae

Warning

1. Volgens die skrywer is daar drie dinge wat jy nie van hierdie boek moet verwag nie. Noem dié drie dinge in jou eie woorde. (3)
2. Watter beswaar kan ouers moontlik teen die boek hê? (2)
3. Wat dink jy is ironies oor die moontlike beswaar van ouers? (3)
4. Op bladsy 1 in *Breinbliksem* is daar moontlik sprake van antisosiale gedrag. Stem jy saam met hierdie stelling? Motiveer jou antwoord en haal vier voorbeelde aan. (4)

5. Wat dink die skrywer sou jy met die boek gedoen het as jy dit nie verder wou lees nie? (1)
6. Waarteen waarsku die skrywer die leser in die laaste paragraaf? Gebruik jou eie woorde. (4)
7. Waarop kan die woorde “press play to begin” moontlik sinspeel? (2)

Tracks 1 – 36

Track 1 – Wat ons nie alles vir geld sal doen nie

1. Wie het die skrywer Fanie Viloen gekies om die verhaal te vertel? Kies die regte antwoord:
  - a. eerstepersoonsverteller
  - b. tweedepersoonsverteller
  - c. derdepersoonsverteller (1)
2. Ons kry reeds in die eerste reël op bladsy 3 ’n aanduiding van wat ons van die verhaal kan verwag. Stem jy saam met die stelling? Gee ’n rede vir jou antwoord. (2)
3. Hoekom skryf hy “hel” as hy “hek” bedoel? Gee twee redes. (2)
4. Wat is jou eerste indruk van:
  - 4.1 Burns (2)
  - 4.2 Kerbs (2)
5. Hoe voel Burns oor sy ouers? Moenie meer as twee sinne en tien woorde gebruik nie. (2)
6. Dink julle Kerbs het “geweet” wat hy doen? Motiveer jou antwoord. (3)
7. Beskryf die weer buite tydens hul inbraak so volledig moontlik. (3)
8. Wat leer ons vroeg al omtrent Kerbs se kar? (1)
9. Wat het Burns verras toe hy terug in die huis gaan? Noem drie dinge. (6)
10. Waarom dink julle het dit hom verras? (2)
11. Wat dink jy van Burns se optrede aan die einde van die track? (2)
12. Hoe verstaan jy die slotsin? Gebruik jou eie woorde. (2)
13. Op bladsye 4 en 5 onderskeidelik gebruik die skrywer twee vergelykings:

“Die glasstukke verskiet soos sterre.”

“Kerbs se kar trek weg in die straat. Hy backfire een keer. Dit klink soos ’n geweerskoot.”

  - 13.1 Wat het hierdie twee vergelykings gemeen? (2)
  - 13.2 Wat wil die skrywer met die vergelykings oordra? (2)
14. Hoe skakel dié vergelyking op bladsy 7: “Die lig is helder – soos die oor-deelsdag” met die eerste reël op bladsy 3? (2)
15. Skryf die volgende kort uittreksel in korrekte Afrikaans oor:

Ek besef dis een van daai soapie-oomblikke waar die stilte ’n lifetime aanhou en een van die akteurs net sy koppie skuins draai en dit tyd raak vir ’n ad break. Waar’s my ad break?

Oukei, time to decide.

Hy weet nie – ride the wave.

“Ek was ’n rukkie uit. Ek het nie gedink Pa sou mind nie.”

“Jy en Kerbs?”

Dêmmitt, weet hy?

Ek gooi weer ’n soapie respons. “Kerbs?” Toets die water.

“Ek het sy kar hoor backfire.”

Nooit, bru, waar leer grootmense hierdie goed? Hy speel kat & muis met my. Wil hy hê ek moet met die hele sak stolen goods vorendag kom?”

Track 2 – Lesse oor stopstrate en hoe dinge in fliëks werk

1. Wat is die *les* wat die verteller die leser wil leer? (2)
2. Hoe dink julle kan dit die leser beïnvloed? (2)
3. Hoe werk dinge volgens Burns in fliëks/movies? (3)
4. Hoe sluit sy opmerkings oor fliëks aan by sy grappie van die verkeers-konstabel? (4)
5. Was Burns deel van ’n
  - a. ongelukkige gesin
  - b. disfunksionele gesin
  - c. deurmekaar gesin
  - d. apatiese gesin?Kies een en verduidelik jou antwoord. (3)
6. Skryf ’n paragraaf van 100 woorde oor hoe Burns se kamer lyk. Gebruik jou eie woorde en skryf vol sinne. (10)

Track 3 – Die storie van die drie B’tjies en hoe ek alles kom opfok het

1. Waarna verwys die drie B’tjies? Noem twee moontlikhede. (2)
2. Hoe hou track 3 verband met track 2? (4)
3. Hoe sien Burns sy geboorte? Noem drie dinge. (3)
4. Wat bedoel Burns as hy sê dat hy ’n “hardegat laaitie” was? (2)
5. Gesels met ’n maat oor Burns se optrede in die kleuterskool. Hoe sou julle sy optrede beskryf? (3)
6. Was dit ’n goeie idee om hom by die huis te hou? Verduidelik jou antwoord. (2)
7. Waar pas Burns in die gesin in? (2)
8. Wat lei jy af van sy ouers se verhouding? Gebruik slegs agt woorde. (2)
9. Hoe verskil Burns se vertelling van die regte sprokie? (4)
10. Haal een sin uit track 3 aan wat tipies van ’n sprokie is. (1)

Track 4 – O, my kar, my kar

1. Hoeveel tyd het sedert track 1 verloop? (1)
2. Hoe leer ons Kelly ken? Kies een van die volgende en verduidelik jou keuse:
  - a. deur wat sy doen
  - b. deur wat sy sê
  - c. deur wat Burns van haar sê
  - d. deur Burns se reaksie op haar(2)

3. Beteken dit noodwendig dat wat hy van Kelly sê werklik so is?
Verduidelik jou antwoord. (2)
4. Wat is Burns se reaksie die volgende oggend toe hulle die inbraak ontdek? (2)
5. Watter optrede van Burns se pa laat hom ongemaklik voel? (2)
6. Watter voorval in track 1 word hierdeur in herinnering geroep? (4)
7. Op bladsy 16 berispe Burns se ma hom oor sy taalgebruik. Hoe strook dit met wat Burns van haar in track 1 sê? (4)
8. Waarom tel Burns die skroewedraaier op? (3)

Track 5 – Die Mystic Boer

1. Wat is die Mystic Boer? (1)
2. Beskryf Burns se ander vriend, Sky Eyes. (5)
3. Werk saam met 'n maat. Bestudeer die plakkaat op bladsy 18 en skryf vier dinge neer waarvan julle hou en vier dinge wat beter kon wees.
Motiveer jul antwoord.
4. Noem vier ander kunstenaars wat julle op die plakkaat sou wou byvoeg.
Gee 'n rede vir jul antwoord. Vergelyk dit met die ander groepe se keuse en stel 'n lys op van die vier gewildste kunstenaars.
5. Waarom kan ons sê dat die plakkaat 'n vooruitwysing is van die gebeure? (6)
6. Laat die klas navorsing doen oor kunstenaars wat moontlik kon of wel by die rockkonsert opgetree het. Bespreek die loopbane van die kunstenaar(s), die meriete van hul musiek, hoe hulle met ander kunstenaars vergelyk, die rol wat hulle in Suid-Afrikaanse musiek speel, die invloed wat hulle op hul luis-teraaars/aanhangers het. Moedig leerders aan om liedjies saam te bring om te speel en te illustreer. Gebruik die matriks vir groepwerk om die leerders te assessee.
7. Hoe sal Kerbs, Burns en Sky vir hul kaartjies na die rockfees betaal? (3)
8. Wat gebeur met Sky in die kroeg? (1)
9. Wat het Burns laat skrik toe hy vir Sky sien? (2)
10. Hoe hou Sky se vermoë om dinge te sien verband met die naam van die track? (2)
11. Wat kom jy alles oor Kerbs agter in hierdie track? (4)
12. Hoe verskil Kerbs en Sky van mekaar? (4)
13. Kan ons sê dat Burns van die drie vriende moontlik Jan Alleman verteenwoordig? Verduidelik jou antwoord. (6)

Track 6 – Dinge wat Sky sê frighten mens partykeer

1. Hoeveel vertelde tyd het verloop sedert track 1? (1)
2. Wat bestempel Kerbs as sy “sport”? (1)
3. Watter gedagte kom aan die einde van bladsy 21 by Burns op? (2)
4. Hoe verskil die drie karakters se siening oor hoe 'n mens 'n CD bekom? (3)
5. Hoe verskil Sky van Kerbs en Burns in dié opsig? (1)
6. Watter sensasie ervaar Burns toe Sky die oorfone op sy kop sit? (2)
7. Wat sê Sky aan die einde van die track wat Burns baie ontstel? (2)
8. Hoekom dink julle is dié karakter se naam Sky Eyes? (2)

9. Kyk na die name van die drie karakters en beantwoord die volgende vrae:
  - a. Aan watter Engelse woord laat Kerbs se naam jou dink? (1)
  - b. Wat beteken die woord in Afrikaans? (1)
  - c. Pas dit wat ons so ver van Kerbs weet by sy naam? Verduidelik jou antwoord. (3)
  - d. Waarna dink julle kan Burns se naam moontlik verwys? (2)
  - e. Wat is die verskil tussen Kerbs en Sky as jy aan hul name dink? (4)
  - f. Stem jy saam met die stelling dat Burns se persoonlikheid waarskynlik tussen die twee lê? Verduidelik jou antwoord. (4)

Track 7 – Drome, bloed en geld

1. Waarna verwys track 7 se titel? (6)
2. Wat doen/ervaar elke karakter onderskeidelik in die droom? Maak 'n tabel met een kolom vir elke karakter. (9)
3. Kies vier woorde uit die volgende moontlikhede wat jy dink die kern van dié track verteenwoordig: werklikheid, bloed, boot, verraad, moord, toor, water, angs, droom, land. Verduidelik elke keer jou antwoord. (8)
4. Hoekom dink jy het Burns nie vir Kerbs van sy droom vertel nie? Gee twee moontlike redes. (2)
5. Hoe voel Burns oor die droom? (2)
6. “Ek glo nie aan drome nie.” Waarom is dié woorde van Burns ironies? (2)
7. “Ek toor met jou kop.” Wat bedoel Sky met dié woorde? (2)
8. Hoe hou hierdie woorde van Sky verband met die roman in sy geheel? (3)
9. Slaan na waar in die roman dié woorde weer voorkom. Waarom herhaal die skrywer dit? (5)

Track 8 – Ons maak soos beesmis en val in die pad

1. Waarom dink julle is Sky huiwerig om na die rockfees te gaan? (2)
2. Hoe het hulle by die fees gekom? (2)
3. Beskryf hoe Kerbs se kar lyk. (5)
4. Wat dink jy van die gebruik van die woord “doodskis” om Kerbs se kar mee te beskryf? Verduidelik jou antwoord. (4)
5. Hoe kom Kerbs se gedrag op bladsye 19 en 27 ooreen? (4)
6. Lees die gedeelte op bladsy 28 wat begin met “Kerbs steek 'n splif aan . . .” tot by . . . “en waarvoor daar nie hoop is nie”. Burns se houding teenoor die lewe kan beskou word as . . .
  - a. ironies
  - b. humoristies
  - c. sinies
  - d. banaal (1)
7. Verduidelik in jou eie woorde die betekenis van die woord wat jy in vraag 6 gekies het. (2)
8. Hoe voel die drie karakters oor die oplaai van die meisie langs die pad? (3)
9. Wat dink jy van die slagspreuk op Partygirl se T-hemp? (3)

10. Partygirl kies 'n CD van Springbok Nude Girls. Het almal daarvan gehou? Verduidelik jou antwoord. (4)

Track 9 – Allemanskraaldam

1. Sou jy sê dat Burns se herinnering in hierdie track aangenaam of onaangenaam is? Verduidelik jou antwoord. (2)
2. Watter opmerking maak hy oor sy generasie? (1)
3. Sou jy sê dat jul generasie ook so is? Verduidelik jou antwoord. (2)
4. Kyk na die items in die geskenkpakkie wat hulle by die hek gekry het. Skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor gebeure by die rockfees soos afgelei uit die items. (10)
5. Berei 'n geskenkpakkie voor van nie minder as sewe items nie vir leerders by 'n matriekkamp of vir die publiek by 'n kosfees. Gee 'n rede waarom julle die items insluit. Werk saam met 'n maat. (20)
6. Lees hierdie stelling wat Arnold Vermaak in 'n berig maak: “Al wil die rocksangeres Karen Zoid nie hê haar aanhangers moet die Z-generasie genoem word nie, is *BreinBliksem* aan ‘Generation X-Z’ opgedra”. Dink jy dat dit geldig is om te sê dat die Generation Z moontlik na Karin Zoid se aanhangers verwys? Verduidelik jou antwoord. Jy kan saam met 'n maat werk. (3)
7. Waarom dink julle sou sy beswaar maak teen so 'n stelling? (2)
8. Sê of die volgende stelling *Waar* of *Onwaar* is:
Burns sit sy hand op bladsy 33 op Partygirl se been omdat . . .
  - a. hy besitlik is
  - b. hy van haar hou
  - c. hy haar teen Kerbs beskerm
  - d. hy jaloers is op Kerbs(4)
9. Haal twee sinne op bladsy 34 aan wat moontlik onheil kan voorspel. (2)
10. Beskryf Sky se houding op bladsy 35. (3)
11. Wat voorspel sy houding moontlik? (2)
12. Hoekom antwoord Burns nie sy selfoon nie? (2)

Track 10 – Verlore siele en hulle sondes

1. Skryf die sewe dodelike sondes neer. (7)
2. Watter een sonde gee aanleiding tot al die ander? (1)
3. Wat is Burns se mening oor die sondes Trots en Woede? (2)
4. Beskryf hoe Burns Generation X ervaar. (3)
5. Stem jy saam met hom? Gee 'n rede vir jou antwoord. (3)
6. Sou jy sê dat sommige ander tieners ook deel van Generation X is? Verduidelik jou antwoord, en hou 'n klasbespreking hieroor. (3)
7. Watter rol speel musiek in Burns se lewe? (3)
8. Aan die einde van die track vertel Partygirl vir Burns hoekom sy regtig daar is. Die skrywer dra dit egter nie in die volgende track aan die leser oor nie. Waarom dink jy doen hy dit? (3)

Track 11 – Sky se volgende revelation

1. Watter verkeerde afleiding maak Burns oor Sky aan die begin van track 11? (2)
2. Waarom dink julle het Sky geslaap? (2)
3. Wat laat 'n koue rilling teen Burns se rug afgly? (3)
4. Vergelyk die gebeure op bladsye 20 en 40 met mekaar. Hoe verskil die gebeure en hoe kom hulle ooreen? (4)
5. Watter voorspelling maak Sky? (2)

Track 12 – Partygirl sorg vir die bier

1. Die kopbeen en woorde op twee T-hemde (bladsy 42) is besonder goed gekies. Stem jy saam met hierdie stelling? Verduidelik jou antwoord. (5)
2. Skryf 'n paragraaf van 80 woorde oor hoe jy Partygirl tot dusver ervaar het. (10)
3. Is haar optrede om die bier te wen oortuigend en realities? Verduidelik jou antwoord. (3)
4. Sê of die volgende stelling *Waar* of *Onwaar* is. Partygirl se optrede kan beskryf word as . . .
  - a. pret
  - b. uitdagend
  - c. onverantwoordelik
  - d. onverwags (4)

Track 13 – BreinBliksem en musiek wat Partygirl laat huil

1. Waarna verwys 'n breinbliksem? (2)
2. Dink jy dit is terselfdertyd 'n gepaste titel vir hierdie boek? Motiveer jou antwoord. (3)
3. Skryf 'n paragraaf in jou eie woorde oor Burns se ervaring in die *mosh pit*. (4)
4. Skryf Partygirl se verhaal kortliks oor. Gebruik jou eie woorde. (5)
5. Watter ooreenkoms is daar tussen Burns se ervaring in die *mosh pit* en Partygirl se storie? (1)

Track 14 – Die sex scene waarvoor almal wag (me included)

1. Op bladsy 48 dink Burns weer aan sy droom op bladsy 24. Vergelyk daardie droom en sy ervaring met Partygirl by die dam. (4)
2. Dink jy hierdie ervaring met Partygirl by die dam verklaar regtig sy droom? Verduidelik jou antwoord. (3)
3. Hoe skep die voorval spanning in die verhaal? (4)

Track 15 – Ongenooid gas

1. Is die verskyning van Kerbs by die tent en sy optrede daarna vir die leser onverwags? Verduidelik jou antwoord. (4)
2. Hoe probeer Burns vir Partygirl help? (2)
3. Waarom kry hy dit nie reg nie? Gee twee redes. (4)
4. Hoe word Sky se voorspelling in die track bewaarheid? (4)

5. Hoe verklaar jy Sky se reaksie op Burns se groep om hulp? (4)
6. Hoe beskryf Burns vir Kerbs as hy by die tent uitkom? (4)
7. Sou jy sê Burns se beskrywing van Kerbs is . . .
  - a. onregverdig
  - b. akkuraat
  - c. beneweld
  - d. verkeerd (1)
8. Beskryf jou ervaring van hierdie track. Gebruik 150 woorde. (10)
9. Een resensent het gesê: “. . . die struktuur, dialoog en karakters [het] net te min om die lyf waarmee die skrywer spanning en drama skep wat die leser enduit moet boei.” Stem jy saam met hierdie stelling? Motiveer jou antwoord. (5)

Track 16 – Frozen moment

1. Waarom noem die skrywer hierdie track “Frozen moment”? Gee twee redes. (2)
2. Is Burns se beskrywing van Kerbs aan die begin van die track onverwags? Haal uit die roman aan om jou antwoord te motiveer. (3)
3. Waarom noem Kerbs vir Burns “Buddy” wanneer hy sy arm om Burns se nek sit? (3)
4. Vind jy Kerbs se aanspreekvorm ironies? Verduidelik jou antwoord. (3)
5. Burns se woorde op bladsy 54: “Want alles is nie klaar nie” klink onheilspellend. Stem jy saam met hierdie stelling? Haal uit die roman aan om jou antwoord te verduidelik.
6. Kerbs se antwoord op die vraag hoekom hy dit gedoen het, grens aan psigo-patie. Verduidelik wat daarmee bedoel word. (4)
7. Dink jy dat al drie die karakters verantwoordelikheid moet aanvaar? Gee ’n rede vir jou antwoord. (2)

Track 17 – Die plan met Partygirl

1. Waar tref ons gewoonlik ’n ringmeester aan? (1)
2. Kan ’n ringmeester sonder ander mense funksioneer? Verduidelik jou antwoord. (2)
3. Wat sê dit vir ons van Burns en Sky? (2)
4. Hoekom het Burns en Sky besluit om saam te werk? (2)
5. Op bladsy 57 sê Burns: “When it rains, it pours.” Waarna verwys hy? (2)

Track 18 – Shosholoza

1. Wat beteken Shosholoza? (1)
2. Hoe hou dit verband met hierdie track? (2)
3. Wat impliseer Burns se bewuswording as hy sê: “Hoe het ek hierin beland? Wat maak ek hier?” (4)
4. Die track begin met “Ek grawe.” Waarom kan ons sê dat dit die begin van Burns se afwaartse spiraal is? Verwys na wat later in die roman gebeur om jou antwoord te verduidelik. (4)

5. Gesels met 'n maat en probeer verklaar waarom die drie karakters op bladsy 60 begin lag. (4)
6. Is hul optrede geloofwaardig? Verduidelik jou antwoord. (2)
7. Bespreek die gepastheid van die slagspreuk op die T-hemp in hierdie situasie. (Op bladsy 60.) (3)

Track 19 – Die party begin nou eers, en wat doen ons?

1. Waarom kan ons sê dat die naam van dié track 'n retoriese vraag is? (3)
2. Op bladsy 63 beskryf Burns hoe die kampterrein na die vorige aand lyk. Lewer kommentaar hierop. (4)
3. Kan jy die koue stort wat Burns neem letterlik en/of figuurlik interpreteer? Verduidelik jou antwoord. (3)
4. Hoe weet ons uit latere gebeure dat hierdie ritueel nie suksesvol was nie? (3)

Track 20 – Terug soos ons gekom het

1. Burns sê dat hy soos 'n modderderramp voel. Hoe sluit dit aan by wat in track 31 gebeur? (4)
2. Waarom is sy pa se kas leeg? (2)
3. Hier het Burns weer 'n kopseer. Dink jy dit is simptome van iets anders as net min slaap? Verduidelik jou antwoord. (3)
4. Aan die einde van die track gebruik die skrywer vyf vraagtekens kort na mekaar. Gee 'n moontlike rede hiervoor. (4)

Track 21 – Night ride

1. Na watter nag word daar in die track verwys? Wees spesifiek. (3)
2. Burns kyk in die spieël wanneer hy wakker word en sê: “Die gesig in die spieël lyk nie soos ek nie.” Watter ander betekenis kan ons aan hierdie woorde van hom heg? (3)
3. Hoe weet ons dat alles nie pluis is met Burns nie? Verduidelik breedvoerig en gebruik jou eie woorde. (5)
4. In track 18 is daar reeds 'n aanduiding van Burns se verwarde gemoedstoestand. Haal 'n sin aan uit die track om hierdie stelling te staaf. (3)
5. Gee twee moontlike redes vir Burns se toestand. (4)
6. Waaraan kan Burns se onvermoë om te huil toegeskryf word? (3)

Track 22 – Kalmte at last

1. Waarom is die naam van die track ironies? (3)
2. Aan die begin van die track ervaar Burns 'n ongewone sensasie. Waaraan kan ons dit toeskryf? Kyk na jou antwoord in track 21, vraag 5. (3)
3. Hier ervaar Burns weer die gevoel van verlorenheid. Haal 'n sin aan om die bewering te staaf. (2)
4. Haal 'n sin uit track 1 aan wat aansluit by wat Burns aan die einde van hierdie track ervaar. (2)

5. Dink jy dat dit die splif is wat die hallusinasie veroorsaak? Verduidelik jou antwoord. (3)

Track 23 – Verlore

1. Verduidelik waarna die naam van hierdie track verwys. (3)
2. By watter tema sluit die naam van hierdie track aan? (2)
3. Hoe sluit dié track aan by track 22? (3)
4. Watter verwarring ontstaan daar in die gesprek tussen Burns en Kelly? (4)
5. Gee twee moontlike redes vir Kelly se ontsteltenis. (4)
6. Wat dink jy is die verhouding tussen Kelly en Burns? Gee 'n rede vir jou antwoord. (3)

Track 24 – Wat sou jy doen, Jack White?

1. Hoeveel vertelde tyd het verloop sedert track 1? (1)
2. Die track begin met die woorde: “Sondag voel soos 'n droom.” Is dit 'n droom? Verduidelik jou antwoord. (3)
3. Kan ons sê dat Burns se ervaring van die werklikheid omgekeer is? Verduidelik jou antwoord. (3)
4. Waarom maal dit in Burns se kop dat “(s)y leef . . . “? (2)
5. “Haar hand wat ek sien beweeg het.” Waarna verwys Burns hier? (2)
6. Waarom sukkel hy om vir Sky en Kerbs in die hande te kry? (2)
7. Beweeg Burns in 'n werklike of verbeelde wêreld toe hy:
  - a. besluit om vir Partygirl te gaan soek
  - b. haar 'n paar keer in die straat sien
  - c. vir Kerbs en Sky bel
  - d. met sy ma praat?Motiveer elke keer jou antwoord. (2x4) (8)
8. Wat is die verskil tussen die movies waarna Burns in die roman verwys en die soapie-drama wat hom aan die einde van die track afspeel? (4)
9. “Die jagluiperd het sy prooi gevang en sy keel uitgeruk.” Waarna verwys Burns hier? Gee twee moontlike antwoorde. (4)

Track 25 – Lost anything?

1. Waarom is die titel van die track ironies? (2)
2. Hoekom besluit hy om terug te gaan Aldam toe? (2)
3. Wat dink Burns van die radiostasie Radiosondergrense waarna hy in die motor luister? Gebruik jou eie woorde. (2)
4. Dink jy die manier waarop die skrywer Burns se mening beskryf, is gepas? Verduidelik jou antwoord. (3)
5. Waarom was daar niks van Partygirl oor die nuus nie? (2)
6. Wat vind Burns as hy by die plek kom waar hulle gekampeer het? (3)
7. Wat bevestig dit vir hom? (2)

8. Beweeg Burns hier in 'n werklike of verbeelde ruimte? Verduidelik jou antwoord. (4)
9. "Hy sal nooit weet hoeveel nie." Waarna verwys sy laaste woorde in hierdie track? (3)

Track 26 – Iets het verander

1. Gee twee moontlike redes waarom Burns so verward is. (4)
2. Burns dink: "Ek moet die kar gesteel het . . . " Waarby sluit dit aan in track 1? (2)
3. Een van die simptome van skisofrenie is paranoia. Hoe word dit in hierdie track verbeeld? (3x2) (6)
4. Later in die track word Burns herhaaldelik bewus daarvan dat iets verander het. Wat dink julle is dit? (2)
5. Op Kerbs se kar staan die naam Kerberos gevef. Kan ons sê dat Kerbs die vergestaltung van Kerberos in hierdie roman is? Verduidelik jou antwoord. (4)
6. Ons leer reeds vroeg in die roman op bladsy 5 dat Kerbs se kar *backfire* soos 'n geweerskoot. Later, op bladsy 27, beskryf Burns dit as "'n ou stuk swart blik met vlamme op die deure . . . 'n doodskis . . . " Hoekom voeg die skrywer nou eers by dat die naam Kerberos daarop geskryf staan? (3)
7. Watter ontstellende wending neem die gebeure tydens die gesprek met Kerbs? (4)
8. Kerbs noem in die track weer vir Burns "buddy". Waarom dink jy doen hy dit? (3)
9. "Sky kan niks meer vertel nie." Waarom beskryf Burns dié woorde van Kerbs as "yswoorde"? (3)
10. Haal 'n paragraaf aan die einde van hierdie track aan om te bewys dat Burns in 'n afwaartse spiraal beweeg. (3)
11. Verkleinwoorde kan verskillende emosies oordra: "Ons het niks gesien nie, niks gehoor nie. Oukei? Burnsie? Oukei?" Watter emosie lê in dié woorde van Kerbs? Dui aan of die volgende moontlikhede *Waar* of *Onwaar* is en motiveer jou keuse: (5)
  - a. toegeneentheid
  - b. waarskuwing
  - c. verkleinerings
  - d. bedreiging
  - e. sarkasme
12. In Burns se droom op bladsy 24 sê Sky: "Ek toor met jou kop." In watter opsig is dié woorde van toepassing op hierdie track? (3)

Track 27 – Brandewyn help nie

1. Dink jy 'n mens kan glo wat Burns van sy pa sê? Motiveer jou antwoord. Lees weer track 1 voordat jy jou antwoord neerskryf. (3)
2. Hoekom dink jy voel Burns so sleg? Gee twee moontlike redes. (2)
3. By watter tema sluit die tweede paragraaf in hierdie track aan? (1)

4. Burns maak 'n opmerking oor Sky en Kerbs. Dink jy dit is moontlike alter ego's van hom? Verduidelik jou antwoord. (5)
5. Waarom dink jy het Sky met 'n ou soos Kerbs rondgehang? (3)
6. Verduidelik wat bedoel word as ons sê dat Kerbs 'n skepsel van Burns is. (2)
7. As Kerbs 'n skepsel is, sal Sky dan ook een wees? Verduidelik jou antwoord. (3)
8. Hoekom sou Burns self twee sulke uiteenlopende mense kies om sy vriende te lees? (2)
9. Dink jy dit sal die beste ding vir Burns wees om polisie toe te gaan? Gee 'n rede vir jou antwoord. (3)
10. Hoe sluit die naam van die CD wat hy speel aan by die eerste paragraaf op bladsy 59? (3)
11. Hoe skep die skrywer spanning en afwagting aan die einde van die track? (4)

Track 28 – Hoe vertel jy vir iemand hy is veronderstel om vrek te wees?

1. Wat is ironies aan Sky se woorde aan die begin van die track? (2)
2. Is Sky 'n spook? Gee 'n rede vir jou antwoord. (3)
3. Skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor die woordspel dood/lewe in hierdie track. (5)
4. Wat vertel Sky vir Burns? (5)
5. Op bl. 89 sê Sky vir Burns dat hy hom kom waarsku het "(e)en laaste keer". Na watter ander kere verwys Sky? (4)
6. Kan Burns eerder vir Sky glo as vir Kerbs? Haal uit die hoofstuk aan om jou antwoord te bewys. (4)
7. Hoekom bly Burns stil nadat Sky hom vertel het wat Kerbs gaan doen? (2)

Track 29 – Wat ek weet

1. Die naam van die track is "Wat ek weet", maar die skrywer gebruik ongeveer dertien vraagtekens op bladsy 91 en 92. Wat vertel dit ons van die naam van die track? (2)
2. Toor hulle met Burns se kop? Verduidelik jou antwoord. (3)
3. Wat skryf Burns groot op die bladsy? (1)
4. Waarom skryf hy juis dié woord? (2)
5. Waarom maak Burns "Twyfel" 'n agtste sonde? Verwys ook na bladsy 6 en 7. (5)
6. Waarom dink jy het hy 'n kopseer? Gee twee moontlike redes. (4)
7. Dink jy hy sal kan wegkom? Verduidelik jou antwoord. (3)
8. Wat impliseer Kerbs se woorde aan die einde van die track? (4)

Track 30 – reekemmO

1. Hoekom is hierdie track se naam so geskryf? (3)
2. Is Kelly se optrede in hierdie track geloofwaardig? Verduidelik jou antwoord. (3)
3. Ken Kelly vir Kerbs en Sky? Verduidelik jou antwoord. (2)
4. Wat merk Kelly op oor Burns se vriende? (2)
5. Waarom lyk Kelly se gesig bang? (2)

6. Wat beweer sy aan die einde van hierdie track? (3)
7. Dink jy die lesers voel ook of 'n vuishou hulle getref het?
Verduidelik jou antwoord. (4)

Track 31 – Proof

1. Wat stel Kelly voor moet hulle doen? (2)
2. Waarom wil Burns dit aanvanklik nie doen nie? (2)
3. Wat gebeur by Sky se huis? (5)
4. Wat gebeur by Kerbs se woonstel? (5)
5. Waarom huil Kelly? Gee twee redes. (2)
6. Wat gebeur as Burns vir Kerbs bel? (4)
7. Wat beteken die laaste sin van hierdie track? (4)

Track 32 – Uiteindelik is alles leuens, issit nie?

1. Hoekom stamp Burns Kelly se hand van sy skouer af? (2)
2. Burns ervaar woede (*anger*), angs en selfhaat. Dink julle dit sluit aan by die tema van die roman? Verduidelik jou antwoord. (4)
3. Watter dilemma skep dit vir Burns indien hy glo wat Kelly sê? (4)
4. Is dit verrassend dat Burns huil? Verduidelik jou antwoord. (3)
5. Is daar “iets uit pas”, soos wat Burns voel, toe hy die straat afstap? Verduidelik jou antwoord. (2)
6. Wat besef hy aan die einde van hierdie track? (3)
7. Hoe sluit die titel van die track en die einde by mekaar aan? (2)
8. Is alles werklik leuens? Verduidelik jou antwoord. (4)

Track 33 – Running on empty

1. Wat beteken die titel van hierdie track? Gee twee verklarings? (4)
2. Wat gaan Burns by Aldam doen? (4)
3. Hoe kom hy daar? (8)
4. Hoekom soek Burns Kerbs se kar? (2)
5. Skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor die weer as Burns terugry Aldam toe en verduidelik hoe dit gebruik word om (a) atmosfeer te skep en (b) die tema van die roman te ondersteun. (15)
6. Waarom is dit vir Burns 'n bang oomblik toe hy afdraai na Aldam toe? (4)
7. Wat gebeur weer aan die einde van hierdie track? (2)
8. Waarvan is dit 'n teken? (2)

Track 34 – 'n Graaf vol grond

1. Watter tweestryd ontstaan nou by Burns? (4)
2. Vergelyk hierdie besoek van Burns kortliks met die vorige twee besoeke. (6)
3. Watter intense emosie ervaar Burns weer eens? (2)
4. Aan die einde van die track sê Burns: “Ek probeer om die geraas in my kop stil te kry.” Waarna verwys hy? (3)

5. Is dit 'n ongewone gevoel vir Burns? Verduidelik jou antwoord. (4)
6. Wat skep verdere spanning aan die einde van hierdie track? (2)

Track 35 – For ever and ever liefde

1. Waarna dink jy verwys die titel van hierdie track? (2)
2. Hoe dra Kerbs se voorkoms by tot die uitbeelding van hom as die duivel? Verwys ook na elders in die roman. (6)
3. Hoe is hierdie besoek van sy vriende anders as voorheen? (3)
4. Sky tree enersyds op soos wat ons van hom verwag, maar andersyds nie soos wat ons van hom verwag nie? Verduidelik hierdie stelling. (4)
5. Word die drukking wat Burns in sy kop voel letterlik of figuurlik bedoel? Verduidelik jou antwoord. (3)
6. Waarom voel Burns dat sy lyf in twee geskeur word? (2)
7. Hoe word Burns as buitestander hier op die spits gedryf? (4)
8. Vind Burns vir Partygirl? Verduidelik jou antwoord. (4)
9. Aan die einde van bladsy 111 is daar 'n interessante ommekeer van beelde. Haal die gedeelte aan en verduidelik wat hiermee bedoel word. (4)
10. Sky sê vir Burns dit kon gewees het soos in die movies. Gaan na bladsy 8 en beskryf hoe die movies altyd is. (4)
11. Wat was Burns se mening oor die movies? (2)
12. Wat is Sky se verklaring waarom hy dink Burns vir Partygirl doodgemaak het? (4)
13. Dink jy Sky was reg dat Burns die storie versin het sodat hy darem ook kan sê dat hy “'n life” het? Verduidelik jou antwoord. (4)
14. Wie en wat word nou Burns se grootste vyand? (2)
15. Wat let jy op betreffende Partygirl se naam? (2)
16. Waarom is die laaste sin in die track, ironies gesien, Burns se opvatting van die movies? (4)

Track 36 – Ek haal nog asem

1. Hoekom dink die twee mans wat op Burns afkom dat hy dalk dood is? (2)
2. In watter opsig is Burns nou anders as voorheen? (2)
3. Waaraan kan dit toegeskryf word? (1)
4. Wat dink Burns het hy met Partygirl gedoen? (2)
5. Beskryf die weersomstandighede. (3)
6. Waarom is die weer hier veral belangrik vir die roman? (3)
7. Wat is die reaksie op Burns as hy beseft dat hy die realiteit moet konfronteer? (3)
8. Waarom voel die leser aan die einde van die track steeds onrustig en gespanne, al het Burns gesê dat sy kop nou oop gehuil is? (3)

Hidden Track – The End

1. Waarop sinspeel die naam van hierdie track? Skryf twee moontlikhede neer. (4)

2. Hoe gaan sy ouers se egskedding wees? Kies uit die volgende moontlikhede en haal uit die hoofstuk aan om jou antwoord te staaf:
  - a. soos in die movies
  - b. soos in die soapies
  - c. soos in 'n droom
  - d. soos in die liedjie (3)
3. Vertaal die liedjie in Afrikaans. (10)
4. Hoe sou jy die liedjie beskryf? Kies enige van die volgende woorde. Verduidelik elke keuse wat jy maak:
  - a. sinies
  - b. gepas
  - c. treffend
  - d. onvanpas (4)
5. Waarom dink jy word Partygirl se naam aan die einde verander na Angelgirl? (3)
6. Dink jy dit is 'n goeie idee? Verduidelik jou antwoord. (3)
7. Wat dink jy gebeur aan die einde van die roman? (5)
8. Skryf 'n paragraaf saam met 'n maat wat die uitkoms van die storie vir die leser duideliker of anders sal maak. Gebruik jou verbeelding; daar is 'n hele paar moontlikhede. (10)

Kontekstuele vrae

Vraag 1

Lees die volgende uittreksel uit die boek en beantwoord die vrae wat volg.

Vanaand is die regte aand om ons plan in aksie te sit: my ma het vergeet om die kar in die garage te trek. Sy wou nog gym toe gaan, maar dit het seker by haar gat uitgewaai. Die reën help ook; die bure sal lekker slaap. Niemand sal uitkom as daar 'n geraas is nie.

Kerbs staan gereed met 'n baksteen. Hy kyk vir my. Ek knik. Hy moer die baksteen deur die passasiersvenster. Die glasstukke verskiet soos sterre en bly lê op die nat paving. Nou eers maak hy die deur oop.

- 1.1 Wat is die plan wat hulle in aksie wou sit? (2)
- 1.2 Wat was die einddoel van die plan? (2)
- 1.3 Was Sky en Partygirl deel van hierdie plan? Verduidelik jou antwoord. (4)
- 1.4 Reën speel 'n belangrike rol in hierdie roman. Wat simboliseer dit? (2)
- 1.5 Hierdie reënweer is later weer 'n belangrike deel van die gebeure. Beskryf kortliks wat gebeur het. Skryf vier goed neer. (4x1) (4)
- 1.6 Waarom kan ons sê dat die vergelyking “glasstukke verskiet soos sterre” 'n vooruitwysing is na wat later met die hoofkarakter gebeur? (2)
- 1.7 Burns se taalgebruik is deurgaans baie kru. Skryf 'n kort verklaring daarvoor neer. (2)

- 1.8 Sou jy sê dat die taalgebruik help om die wêreld waarin die roman afspeel beter of slegter uit te beeld? Gee 'n rede vir jou antwoord. (2)

[20]

Vraag 2

Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat daarop volg.

En dis my kamer.

Soos jy kan sien, is daar geen familiefoto's nie, want hierdie is nie 'n fliëk nie. En almal in hierdie huis is nie gelukkig nie.

Ek sal jou maar van hulle moet vertel.

- 2.1 Waar pas Burns in die gesin in? (1)
2.2 Waarom is die ander lede van die gesin volgens Burns nie gelukkig nie? (6)
2.3 Hoe is fliëks gewoonlik volgens Burns? Noem twee eienskappe. (4)
2.4 Hoe weet ons dat Burns baie van musiek hou? (2)
2.5 Waarom is dit ironies dat Burns 'n sprokie gebruik om sy gesinsamestelling mee te verduidelik? (2)

[15]

Vraag 3

Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

Ek soek my selfoon. Ek moet vir Sky bel, hom sê. Ek kry die foon op die mat in die TV-kamer. Die TV is aan. Hulle wys re-runs van ou diereprogramme. Die presenter fluister opgewonde terwyl 'n jagluiperd 'n springbok inhardloop, hom aan die keel beetkry, afruk grond toe. Moer toe.

Sky se nommer lui en lui net, dit gaan nie eens op voicemail dat ek 'n boodskap kan los nie.

- 3.1 Wat is dit wat Burns vir Sky wil sê? (2)
3.2 Van watter gebeure vroeër in die roman kan die beeld op die TV 'n metafoer wees? (4)
3.3 Hoekom antwoord Sky nie sy selfoon nie? (2)
3.4 Waarom bel hy nie vir Kerbs nie? (2)
3.5 Vir wie kan Burns nie uit sy gedagtes kry nie? (2)
3.6 Waarom kan hy die persoon nie uit sy gedagtes kry nie? Gee twee redes. (4)
3.7 Beskryf kortliks wat besig is om met Burns te gebeur. (4)

[20]

Vraag 4

Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

Dis 'n lang pad wat ek omkyk-omkyk loop. Dalk is Kerbs weer agter my. Daar is te veel karre. Ek val oor 'n klip toe die soveelste kar verbykom en ek verskrik omdraai.

Toe ek uiteindelik in ons straat kom, maak ek my treë groter. En toe sien ek dit: Kerbs se kar op die sypaadjie.

Hy wag vir my.

Kleiner treë. Al kleiner treë.

Something has changed.

- 4.1 Burns is nou op pad huis toe. Waar was hy? (2)
  - 4.2 Hoekom was hy daar? (2)
  - 4.3 Het hy gekry wat hy gesoek het? Gee 'n rede vir jou antwoord. (3)
  - 4.4 Waarom skrik hy toe hy Kerbs se kar voor sy huis sien staan? (4)
  - 4.5 Beskryf hoe Kerbs se kar lyk. (5)
  - 4.6 Wat kan ons uit Kerbs se kar aflei van hom as persoon? (4)
  - 4.7 Waarom is Burns nou bang vir Kerbs? (2)
  - 4.8 "Something has changed." Waarna verwys hierdie woorde? (3)
- [25]

Vraag 5

Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

"Magtig, dis weer besig om te gebeur. Ons moet vir Ma kry." Kelly se gesig lyk bang.

"Los vir Ma."

"Nee, Chris, Ma moet kom help."

"Nee!" skree ek. My kop pyn.

"Chris, kalm. Dis weer besig om te gebeur."

"Wat? Wat de fok is weer besig om te gebeur?"

"Die goed wat jy sien, Chris." Haar stem word sag, haar oë is groot. Jy weet . . . soos laas keer."

- 5.1 Wat is volgens Kelly weer besig om te gebeur? (2)
  - 5.2 Besef Chris wat aangaan? Gee 'n rede vir jou antwoord. (3)
  - 5.3 Beskryf kortliks die verhouding tussen Kelly en Chris. Verwys na wat elders in die roman gebeur om jou antwoord te staaf. (4)
  - 5.4 Hoekom noem Kelly haar broer Chris en nie Burns nie? (4)
  - 5.5 Wat kan of wil Chris nie glo nie? (2)
- [15]

Vraag 6

Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

Ek wag in die hospitaalbed. My pa kom netnou kuier. En later my ma, sonder haar toyboy. Hy sal in die kar bly.

My pa het toe 'n job gekry. Hy smous TV's by Game. My ma het begin met divorce proceedings. And all is going well. Hulle is geared vir 'n Disney divorce. Skoon, veilig, vinnig. Geen verrassings nie. Al wat kortkom, is die soundtrack deur Phil Collins of Elton John. Iets soos: . . .

- 6.1 “And all is going well.” Wat is ironies aan dié woorde van Chris? (1)
- 6.2 Die liedjie getuig van 'n . . . lewensuitkyk. Kies die regte antwoord:
- 6.2.1 pessimistiese
  - 6.2.2 ironiese
  - 6.2.3 siniese
  - 6.2.4 swartgallige (1)
- 6.3 Hoekom verwys Chris in die stuk na 'n soundtrack? (2)
- 6.4 Met watter belangrike motief in die roman hou die soundtrack verband? (1)
- [5]

Vraag 7

Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

In my hand lê die pille. Ek voel hoe hulle begin pap word van die sweet.

“Jy moet dit nie drink nie, Burns,” sê Kerbs. “Fok, buddy, hulle gaan jou poison met daai kak.”

Ek kyk vir die bome buite my venster. Kerbs sit met sy rug teen die muur. Sky sit by die bed se voetenent. En Angelgirl hou my hand vas. Met haar bleek, bleek hand.

- 7.1 Wie is Angelgirl? (1)
- 7.2 Waarvoor moet Burns die pille drink? (1)
- 7.3 Hoekom is Angelgirl se hand bleek? (1)
- 7.4 Hoekom sweet Burns? Kies die regte antwoord:
- 7.4.1 Hy is bang vir Kerbs.
  - 7.4.2 Hy is koorsig.
  - 7.4.3 Hy wil nie die pille drink nie.
  - 7.4.4 Hy dink hy is oukei. (1)
- 7.5 Hoekom is Kerbs die enigste karakter wat aan die einde met Burns praat? Kies die regte antwoord:
- 7.5.1 Kerbs weet waarvan hy praat.
  - 7.5.2 Kerbs gee om vir Burns.
  - 7.5.3 Kerbs is die enigste karakter wat bestaan.
  - 7.5.4 Kerbs is eintlik Burns se alter ego. (1)
- [5]

Cloze

Vraag 1 (Roman, bladsy 11)

Vul elke keer die ontbrekende woord in.

Ek (a) . . . 'n hardegat laaitie. (b) . . . vier het ek een van die girls by die kleuterskool gebyt. Daar was baie bloed. Dit het (c) . . . haar arm (d) . . . en haar pienk, icing sugar-like rokkie rooi gedye. My onderwyseres, juffrou Gerda, (e) . . . nie besluit of sy moes flou val of met my raas (f) . . . Sy het sulke weird geluide gemaak soos ek scheme 'n vark sal (g) . . . as hy gekastreer word. Ek het my gat (h) . . . vir haar, ek dog sy gaan vrek. En van die skrik (i) . . . ek my melktande in die sagte vel net onder haar knie. En ek byt. En (j) . . . eers shut-up sy.

(10)

Vraag 2 (Roman, bladsy 36)

Vul elke keer die ontbrekende woord in.

Ek sou scheme ek is een van Generation X se lost souls. Vir ons is daar net ses (a) . . . Pride het die pad gevat. Ge-fokken emigrate na Ysland. Waarop sal ons oordrewe (b) . . . wees? Ons mooi skoolpunte? Pappa en Mamma? Ons land? Ons self? Fuck, no. Pride is (c) . . . die sonde (d) . . . al die ander kom. Maar vir Generation X is dit Anger. (e) . . . ons kry nie wat ons wil hê nie. En ás ons dit kry, kry ons nie genoeg (f) . . . nie. Ons is kwaad omdat grootmense ons nie net fokken uitlos dat ons (g) . . . doen wat ons wil nie, (h) . . . om ure lank fokken niks te doen nie. Nee, ons wil nie die vullissakke (i) . . . op die straat nie. Ook nie die gras sny of ons kamers skoonmaak nie. Ons wil hê wat (j) . . . mense het. En baie daarvan.

(10)

Vraag 3 (Roman, bladsy 81)

Vul elke keer die ontbrekende woord in.

My (a) . . . is deurmekaar toe ek terugstap na die hoofgebou by die swembad. Ek sien niks (b) . . . my nie. Hoor niks nie. (c) . . . net aan haar. Aan Partygirl. Toe ek (d) . . . sien, sit ek in 'n kar en ry ek met die vakansieoorde se teerpad (e) . . . terug hek toe. Ek moet die kar gesteel het, kom 'n vae (f) . . . by my op. Maar ek (g) . . . nie dat ek dit gedoen het nie. In die truspieël (h) . . . ek die klein venstertjie is gebreek. By my knieë (i) . . . die vasgedraaide drade onder die dashboard (j) . . .

(10)

Vraag 4 (Roman, bladsy 100)

Vul elke keer die ontbrekende woord in.

Die anger in my lyf (a) . . . nou met angs. En selfhaat. En leegheid. (b) . . . ’n giftige drankie wat my bloedstroom slaan.

“Jy verstaan nie, hè Kelly? Hulle is my pëlle. Weet jy hoe lank al? En nou (c) . . . ek uit hulle was (d) . . . in my kop. Hoe weet ek wat de fok is werklik en (e) . . . nie? Hoe weet ek jy staan hier voor my? Hè?” Ek (f) . . . nader aan haar. “Miskien sal ek weet as ek aan jou (g) . . . Maar (h) . . . as my kop net dink ek vat aan (i) . . ., maar dis nie genuïene nie? Wat as my kop vir my (j) . . . ook lieg?”

(10)

Taal

Vraag 1

Lees die volgende berig en beantwoord die vrae soos voorgeskryf.

1.1 Waar lê oorspronklikheid?

POP SE GEDAGTES – deur Chutney de Ridder soos in *JIP* gebruik

Wat is hierdie (1.2) “oorspronklike” *label* waaroor almal altyd (1.3) ’n eiertjie te lê het nou eintlik? So wonder ek nou die dag toe ek weer ’n mooi pamfletjie van ’n platemaatskappy ontvang waarin die (1.5) lof van “SA se nuutste musieksensasie” besing word met ’n (1.7) onsinnige frase soos (1.8) “*proudly original pop*”.

Oorspronklikheid gaan oor meer as ’n *cool* naam en *image* vir jou *band*. Die goed speel ’n rol, ja. Neem **KOBUS!** as voorbeeld. (1.9) Op die oog af lyk die naam heel onskuldig. (1.11) Trouens, oningeligtes sal na ’n vertoning gaan en mooi deuntjies oor (1.13 krys) seemeeue en romantiese sonsondergange verwag.

As die diaboliese duo die verhoog 1.14 (. . .) – wilde takhare geklee in ’n swart *tuxedo* – verander die prentjie drasties. **KOBUS!** ’n (1.15 –gewone), goeie Afrikaanse naam, kry ’n onheilspellende *edge*. Dis (1.16) uniek en oorspronklik.

1.1 Kies die regte antwoord en verduidelik jou keuse. Hierdie vraag is:

- (a) ironies
  - (b) retories
  - (c) herhalend
  - (d) eufemisties
- 1.2 Waarom word “oorspronklike” tussen aanhalingstekens geplaas? (1)
- 1.3 Wat beteken dit as iemand “’n eier lê” oor iets? (2)
- 1.4 Skryf nog drie idiome neer waarin die woord eier(s) gebruik word (6)
- 1.5 Skryf die werkwoord neer. (1)
- 1.6 Gebruik die vorm van die woord wat jy in 1.5 neergeskryf het as ’n selfstandige naamwoord. (2)
- 1.7 Skryf die teenoorgestelde woord neer. (1)

- 1.8 Hoekom noem die skrywer dit 'n frase? (1)
- 1.9 Skryf die betekenis neer. (2)
- 1.10 Beteken bogenoemde frase dieselfde as *op die keper beskou*? Verduidelik jou antwoord. (3)
- 1.11 Watter van die volgende voegwoorde kan *trouens* vervang?
- intendeel
  - want
  - buitendien (1)
- 1.12 Maak sinne met die twee voegwoorde wat jy nie gekies het nie. (4)
- 1.13 Skryf die regte vorm van die woord neer. (1)
- 1.14 Vul die ontbrekende woord in. (1)
- 1.15 Skryf die intensiewe vorm van die woord neer. (1)
- 1.16 Verduidelik die woord. (1)
- [30]

Vraag 2

Lees die volgende berig en beantwoord die vrae soos voorgeskryf.

DIE MELKTERTKOMMISSIE

JIP 6 Februarie 2006

Ek ontmoet vir Betsi van die Melkterte een vrolike Desember-aand ná 'n dodelike Fokof-gig in PE. Dis skemer en rokerig in Jack Hammer's, (2.1) maar ek en Francois van Coke *spot* haar 'n *mile away*: sy's lank en *loud* met 'n wilde krullebol.

(2.2) "Daar's Betsi, sy's 'n lekker *chick*. Kom ons gaan *chat*, dan stel ek jou voor," sê Francois terwyl hy sy pad deur die natgeswete *fans* begin oopstoei.

Ek begin (2.3) pols oor die Melktertkommissie (DMK) se doen en late deesdae daar (2.5) doer in Pretoria.(2.6) Sy sê daar is 'n nuwe CD (2.7 oppad / op pad).

Die Melkterte is in 2002 as die winners van *JIP* se Rockspaaiderskompetisie (2.8) . . .

- 2.1 Skryf die sin oor en verander die Engelse woorde. (3)
- 2.2 Skryf die sin oor in die indirekte rede. (4)
- 2.3 Skryf die betekenis van die woord neer. (2)
- 2.4 Gebruik *pols* in 'n sin sodat die woord iets anders beteken. (1)
- 2.5 Hoekom gebruik die skrywer *doer* en nie *ver* nie? (1)
- 2.6 Skryf die sin oor in die direkte rede. (2)
- 2.7 Kies die regte spelling. (1)
- 2.8 Skryf die regte woord neer. (1)
- [15]

Vraag 3

Lees die uittreksel van 'n resensie oor *BreinBliksem* wat in *Insig* verskyn het en voer die opdragte uit.

NIE VIR SISSIES NIE – deur Ernst Grundling

(3.1) . . . diep asem voordat jy hierdie boek aanpak, want hy gaan jou wind (3.2) . . .

en jou (3.3) persepsie van taal, jong mense en omtrent alles ontwig en omverwerp.

(3.4) Skrywer Fanie Viljoen is seker die (3.5 vernuwe) ding wat in 'n lang tyd met Afrikaanse jeugboeke gebeur het.

(3.6) “Jy moet (3.7) eerder gaan kool plant,” is een van die minder vleiende (3.8 aanmerkings/opmerkings) wat hy oor sy skryfwerk moes verduur. (3.10) Saam met 'n (3.11) toenemende aantal “nee-dankie”-briewe van uitgewers.

Maar Fanie Viljoen, (3.12 'n opleidingskonsultant), is nie 'n koolplanter nie.

Sy jeugverhaal (3.14 debuut/debiet), *BreinBliksem*, is pas saam met Francois Bloemhof se *Nie vir kinders nie* as Sanlam-goudpryswenner vir Jeuglektuur (3.16 . . . Alles (3.17 . . .) daarop dat die (3.18 preuts) gaan proes wanneer *BreinBliksem* die rakke tref.

“Daar is nie 'n boodskap in die boek nie. Skrywers het dikwels hulle eie (3.19) agendas wat hulle (3.20) (op mense wil afdwing/aan mense wil opdwing), (3.21) maar die ouens verstaan nie altyd wat aangaan nie. Jong mense soek nie netjies verpakte boodskappe nie. As jy vir hulle skryf, moet jy meeding met PlayStations, DVD's en al daardie goed.”

- 3.1 Skryf die regte woord in. (1)
- 3.2 Skryf die regte woord in. (1)
- 3.3 Gebruik 'n ander woord wat min of meer dieselfde beteken. (1)
- 3.4 Skryf slegs die hoofsin neer. (3)
- 3.5 Skryf die regte vorm van die woord neer. (1)
- 3.6 Waarom is dié woorde onvleiend? (2)
- 3.7 Skryf 'n woord neer wat min of meer dieselfde beteken. (1)
- 3.8 Kies die regte woord. (1)
- 3.9 Maak 'n sin met die woord wat jy nie gekies het nie. (2)
- 3.10 Waarom het hy so baie nee-dankie-briewe ontvang? (3)
- 3.11 Skryf die teenoorgestelde woord neer. (1)
- 3.12 Kies die regte antwoord. Hierdie frase is
  - a. 'n onderwerp
  - b. 'n byvoeglike bysin
  - c. 'n gesegde
  - d. 'n byvoeglike frase (1)
- 3.13 Skryf die frase oor sodat dit 'n sin is. (2)
- 3.14 Kies die regte woord. (1)
- 3.15 Maak 'n sin met die woord wat jy nie gebruik het nie. (2)
- 3.16 Kies 'n gepaste woord om die sin mee te voltooi. (1)
- 3.17 Kies 'n gepaste woord om die sin mee te voltooi. (1)
- 3.18 Skryf die regte vorm van die woord neer. (1)

- 3.19 Word die woord hier letterlik of figuurlik gebruik? (2)
- 3.20 Kies die regte uitdrukking. (1)
- 3.21 Kies die regte antwoord. Hierdie sin is:
- a. 'n hoofsin
  - b. 'n bysin
  - c. 'n frase
- (1)
[30]

Paragrawe

Vraag 1

Skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor hoe elk van die volgende by die roman inskakel:

- 1.1 Die slagspreuk op Partygirl se T-hemp: *Fit in or fuck off.*
- 1.2 Die skedel op die T-hemp wat Sky by die rockfees dra.
- 1.3 *As jy kak soek, sal jy dit kry*, die woorde op die T-hemp van een van die ouens wat uitgepass het by die fees.
- 1.4 Nog 'n ou by die fees: *Is there life after death? Fuck my girlfriend and find out.*
- 1.5 Die leuse op Kerbs se kar: *Just visiting this planet.*
- 1.6 Die naam Kerberos op die kattedak van Kerbs se kar.

Vraag 2

Op track 6 gaan die drie karakters na Musica. Skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor elkeen se benadering tot musiek.

Vraag 3

Bestudeer die vergelykings in track 1 en skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor die gepastheid daarvan in die roman.

Vraag 4

Skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor Burns se opvatting van TV, soapies en movies. Wys ook hoe die opvatting later op 'n ironiese manier deel van sy lewe word.

Vraag 5

By die ingang van die BreinBliksem-rockfees kry elkeen 'n plastieksakkie waarin daar, onder andere, 'n plastieksleutelhouer in die vorm van 'n brein is wat inmekaar gemoer word deur 'n hamer. Skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor die gepastheid daarvan in die roman.

Vraag 6

Skryf 'n paragraaf oor:

- 6.1 musiek as simbool in die roman.
- 6.2 die reën as simbool in die roman

Vraag 7

Skryf 'n paragraaf van 100 woorde oor:

- 7.1 Kerbs as ringmeester
- 7.2 Sky as siener
- 7.3 Burns as buitestander
- 7.4 Partygirl as engel

Vraag 8

Op pad Aldam toe saam met 'n oom wat hom opgelaa het, luister Burns na die nuus.

Skryf 'n paragraaf oor elk van die volgende:

- 8.1 Robert Mugabe wat soos 'n hardegattienier weier om van sy troon af te klim.
- 8.2 Die ANC wat keer vir sy wickets.
- 8.3 Die moerse Aids-plaag wat Afrika nie wil los nie.
- 8.4 'n Berig oor 'n plaasaanval.

Vraag 9

Skryf 'n paragraaf oor die vernuftige gebruik van die liedjie in die laaste track van die roman.

Vraag 10

Skryf 'n paragraaf oor:

- 10.1 die deel in die roman wat jou die meeste aangegryp het. Motiveer jou keuse.
- 10.2 die deel in die roman wat jou die meeste ontstel het.

Langer vrae

Hierdie vrae leen hulle ook tot 'n oopboek-respons.

Hierdie vrae kan ook gebruik word vir verrykking.

Hierdie vrae kan deur twee leerders aangepak word, veral die navorsing en soek na relevante inligting.

Hierdie vrae kan deur 'n groep aangepak word.

Beantwoord die vrae deur 'n opstel van 250-350 woorde te skryf. Verwys deurgaans in jou antwoord na gebeure in die roman om jou argumente te staaf. Die aanhalings wat soms gebruik word, dien net as 'n vertrekpunt.

Vraag 1

2night, 12 bells. bring
jou tools. ek maak
die hel oop

Bespreek die ironie van die spelfout “hel/hek” in die boodskap wat Burns vir Kerbs SMS.

Vraag 2

Vroeër vanaand het ek drie van my ma se slaappille gesteel. Een vir die hond . . . Een vir my pa. (Hy het lekker aan sy whiskey gesuip en hang nou rond in ’n alcoholic heaven.) En die laaste een vir my ma – in haar koffie. Ek dink sy het op haar eie ook een gesluk, maar ek kon nie ’n kans vat nie. (Sy is seker nou op ’n lekker trip. Ons sien haar eers weer môremiddag.) My sussie, Kelly, spring die pille-party vry. (Sy is al weer by haar boyfriend.)

Bespreek die drie karakters soos wat Burns hulle aan ons voorstel en vergelyk dit met hoe hulle dalk werklik is.

Vraag 3

Aan die einde van track 1 ervaar Burns die stemme in sy kop “fast & furious”. Bespreek die rol van hierdie stemme in die roman.

Vraag 4

Sky het altyd ’n sagte kant gehad. Ek het gewonder hoekom hang hy rond met ’n ou soos Kerbs. Dis mos moeilikheid soek.

Come to think of it, ek moes dit ook geweet het. Ek hét dit geweet. Dis hoekom ek bevriend geraak het met hom. Oor die moontlikheid van gevaar.

4.1 Die Burns-karakter in die roman is eintlik ’n kombinasie van Sky en Kerbs. Bespreek hierdie stelling.

4.2 Lees die volgende gedig van S.J. Pretorius en beantwoord die vraag wat volg.

Hierdie vrae kan as verrysing gebruik word.

Die kranksinnige
In hierdie sel
agter die grense
van die vel
en die hoë
vensters van die oë
is twee mense:

die een is gek,
die ander, ek.

Dis hy wat kerm en gil
maar ek is bang en stil.
In elke klein uur van die nag
veg ek teen hom met minder krag
en as hy wen dan skree hy luid

sy wrok teen God en wêreld uit.
In hierdie klein vertrek
van vlees en been,
is twee. Die een
is gek,
die ander, Ek.

S.J. Pretorius

Uit: *Die Groot Verseboek* (Opperman, 1975.)

4.2.1 Beskryf Burns se binnewêreld na aanleiding van die gedig.

4.2.2 Skryf 'n soortgelyke gedig oor Burns.

Vraag 5

Bespreek die rol van Sky as siener in die roman.

Vraag 6

“Bloed, Burns,” sê Sky in my droom daardie aand. Ons dryf in ’n boot op die water. Ek kan nie die land sien nie. Somehow weet ek dis daar iewers, maar ek kan dit nie sien nie. Verweg hoor ek musiek speel. Ek dink dis “Night falls like a grand piano” van Wonderboom.

Bespreek Sky se droom as vooruitwysing na wat later in die roman gebeur.

Vraag 7

Die rit na die Allemanskraaldam word drie keer onderneem. Bespreek die doel en uiteinde van elke rit.

Vraag 8

Bespreek die karakter van Kerbs as vergestaltung van die bose.

Vraag 9

Die woorde, “Ek toor met jou kop”, word ’n refrein in die roman. Verduidelik hoe dit aan die basis van die storie lê.

Vraag 10

Bespreek die rol van tyd in die roman, hoe Burns toenemend verward raak en later tred met die tyd verloor.

Vraag 11

Ek grawe. Met elke graafvol sand wat op die hoop beland, begrawe ek myself 'n bietjie dieper. Ek probeer dink. Hoe het ek hierin beland? Wat maak ek hier?

Bespreek die verskil tussen die werklikheid en die droom in Burns se lewe.

Vraag 12

Track 25 – Lost anything? eindig ook met die vraag van 'n skoonmaker: “Lost anything?”

Bespreek die rol van verlies in Burns se lewe.

Vraag 13

Kelly probeer haar broer help deur na Kerbs en Sky se woonplekke te ry, sodat hy self kan sien wat aangaan. Bespreek wat Burns alles uitvind.

Vraag 14

Dis 'n bang oomblik. Ek is amper daar, maar ek wens die pad was langer. Want in die uitstel van die oomblik lê daar 'n weird verlossing. Dalk 'n uitkoms.

Bespreek die dilemma waarin Burns hom bevind deur te verwys na wat hy graag wil glo en wat werklik gebeur het.

Vraag 15

“Ons toor met jou kop, Burns,” sê Sky. “Jy weet wat jy wil hê. Jy wil sane wees. Jy wil hê mense moet jou like. En toe dit nie gebeur nie, maak jy vir ons.”

Bespreek die Burns-karakter as buitestander of randfiguur.

Vraag 16

Die volgende foto toon die omslag van die CD *American Idiot* van Green Day wat Sky vir hom by Musica koop. Kyk goed daarna en beantwoord die vraag:

Bespreek Burns as karakter met die foto as uitgangspunt.

13. Skriftelike opdragte

Vraag 1

1.1 Lees die volgende inligting oor resensies:

'n Resensie is 'n bespreking van 'n boek, film, opvoering, kunsuitstalling, ensovoorts.

Die doel van 'n resensie is om die goeie en swak punte van iets uit te wys.

Die persoon wat 'n resensie skryf, word 'n resesent genoem.

Die leser verwag gewoonlik om die volgende in 'n resensie te kry:

- 'n interessante en prikkelende inleiding wat jou verder wil laat lees
- die vyf w's moet in die inleidingsparagraaf genoem word, met ander woorde *wie, wat, waar, wanneer, waarom*
- inligting oor die skrywer, regisseur, kunstenaar
- 'n evaluering van die aanbieding, stemming of styl
- die resesent moet nie te veel van die storielyn verklap nie
- 'n vergelyking met soortgelyke onderwerpe, byvoorbeeld ander boeke deur
- belangrike inligting, soos die plek, datum, tyd van byvoorbeeld 'n filmvertoning of waar 'n boek te kry sal wees
- wat die resesent gedink het en aanbeveel.

1.2 Lees die resensie van Mariana Loots oor *BreinBliksem*. Gebruik die volgende daaropvolgende tabel en besluit of sy 'n goeie resensie geskryf het.

VERFRISSENDE 'HARD CORE'-STYL TREF – Mariana Loots

BREINBLIKSEM, deur Fanie Viljoen. Tafelberg-Uitgewers, Kaapstad, 2005. (Sagteband, 128 bladsye, ISBN 0-624-04307-X R59, 95.)

LANKLAAS was 'n manikuur in soveel gevaar om afgekou te word! *BreinBliksem*, Fanie Viljoen se debuutroman, wys uit die staanspoor waarom dit die Sanlam-prys vir jeuglektuur (saam met François Bloemhof se *Nie vir kinders nie*) ontvang het – jou mond hang oop as jy die boek klaar gelees het. Dit is die hoofkarakter, Chris Burns, se droom om BreinBliksem, die partytjie van die jaar by te woon. Smeek, steel, leen – hy móét daar uitkom. Sky het sy bedenkinge, maar Kerbs (kort vir Kerberos, die helhond, en Chris se ander beste vriend), brand vir 'n bietjie pret. En om 'n mooi meisie in jou midde te hê, kan seker nie skade doen nie?

Viljoen skryf gemaklik, en die direkte, “hard core”-style is verfrissend. Die storie ontwikkel vinnig, en 'n ontnugterende wending “breinbliksem” die leser behoorlik. Maar dit dra slegs by tot die leesplezier, 'n aksiebelaaide jeugroman met 'n goeie skeut spookstorie en selfspot is nie te versmaai nie. Die grense van wat die karakters werklik sou doen, word hier en daar getoets. Maar wys die boek nie juis die menslike psige is bedrieglik nie? Meer gereserveerde lesers kan ontmoedig word deur die alternatiewe spitsvondige taalgebruik, maar die doel heilig die middele. *BreinBliksem* is dalk vir volwassenes, maar beslis vir kinders.

Naam:	Datum:		
Aspekte van 'n resensie	Ja	Nee	Onseker
1. Daar is 'n interessante en prikkelende inleiding.			
2. Die wie, wat, waar, wanneer, waarom oor die boek is in die inleiding.			
3. Sy gee inligting oor die skrywer.			
4. Sy het die aanbieding, stemming en styl geëvalueer.			
5. Sy het die goeie en swak punte van die boek genoem.			
6. Sy het my nuuskierig gemaak om die boek te lees.			
7. Sy het nie die storielyn verklap nie.			
8. Sy het die boek vergelyk met soortgelyke boeke deur dieselfde skrywer.			
9. Sy het belangrike inligting oor die boek verstrek.			
10. Sy het gesê wat sy dink en 'n aanbeveling gemaak.			
Opmerkings:			

1.3 Skryf 'n resensie oor:

1.3.1 *BreinBliksem*

1.3.2 Die rockkonsert by Allemanskraaldam

1.4 Ruil jou resensie met dié van 'n maat. Gebruik die tabel en besluit of dit 'n goeie resensie is. Voltooi ook die opmerkingskolom.

Vraag 2

Skryf 'n dagboekinskrywing as een van die volgende karakters:

2.1 Pa: nadat hy besef het sy huwelik is verby.

2.2 Ma: nadat Burns gevra is om die kleuterskool te verlaat.

2.3 Kelly: die oggend na die diefstal ontdek is.

2.4 Sky: oor sy vriendskap met Kerbs.

Vraag 3

3.1 Skryf 'n dialoog tussen Burns se pa, ma en juffrou Gerda van die kleuterskool nadat hy die kind gebyt het.

3.2 Op pad Allemanskraaldam toe dink Burns aan sy oupa en hoe hulle visgevang het toe hy nog klein was. Skryf 'n dialoog wat hy met sy oupa sou kon hê.

3.3 Skryf 'n dialoog tussen Burns en die dokter nadat hy in die hospitaal opgeneem is.

Vraag 4

Skryf 'n informele brief oor een van die volgende:

- 4.1 Burns aan sy pa nadat hy verneem het van die egskeiding.
- 4.2 Partygirl aan haar ma.
- 4.3 Burns aan Kerbs na die voorval in die tent by die rockkonsert.

Vraag 5

Skryf 'n brief aan 'n hulpkolom in 'n tydskrif oor een van die volgende:

- 5.1 Burns wat alleen en uitgesluit voel.
- 5.2 Ma wat beseft dat Burns nie soos ander kinders is nie.
- 5.3 Sky wat ongelukkig voel oor Kerbs se stelery.
- 5.4 Partygirl na die voorval in die tent.

Vraag 6

Doen navorsing oor enige van die volgende onderwerpe en skryf 'n feiteopstel:

- 6.1 Die rol van feeste as vermaak.
- 6.2 Tegnologie stomp die jeug af.
- 6.3 Gesinslewe in die stede.
- 6.4 Omgekeerde rolle – die millennium-dilemma.

Vraag 7

Skryf 'n kreatiewe of verhalende opstel oor een van die volgende:

- 7.1 Partygirl leef!
- 7.2 Wat regtig in die tent gebeur het . . .
- 7.3 Die oomblik van waarheid/“The moment of truth”.

Vraag 8

Kyk weer na al die simbole in die roman. Gebruik knipsels uit ou koerante en tyd-skrifte en ontwerp 'n omslag vir *BreinBliksem* waarin jy van die simbole gebruik.

Skryf 'n flapteks vir die roman.

Vraag 9

9.1 Skryf 'n kort drama oor enige gebeure uit die roman en rolspel dit in die klas.

Besluit of jy alleen wil werk (monoloog), saam met 'n maat of in 'n groep.

9.2 Gebruik die volgende tabel om gesprek en waardering te stimuleer en die werk te assesser.

Naam:	Datum:	
	Ja	Nee
Kriteria		
Daar is verskillende karakters in die drama.		
Elke karakter het sy eie persoonlikheid.		
Daar was 'n gebeurtenis wat die aksie laat begin het.		
Die konflik tussen die karakters het dit in 'n tragedie verander.		

Die gebeure is goed ingewerk in die dialoog.		
Die dialoog was duidelik en maklik om te volg.		
Die klimaks was opwindend.		
Die hele situasie is uiteindelik opgelos.		
Ons het die drama gerolspeel.		
Almal het 'n bydrae gemaak.		

9.3 Gebruik die tabel en assessseer die ander leerders se werk.

Vraag 10

Die Maandag na die rockfees vind die skoonmakers 'n jong man se liggaam in die vlak water van die Aldam. Hy is ongeveer 18 jaar oud, blond en het 'n swart T-hemp aan met 'n skedel daarop. Dit word dadelik by die polisie aangemeld.

10.1 Verduidelik skriftelik hoe die polisie te werk sal gaan om by Burns uit te kom.

10.2 Skryf die verklaring wat Burns by die polisie aflê.

14. Mondelinge opdragte

Aktiwiteit 1

Met die gegewens van vraag 10 hierbo, verduidelik hoe die polisie te werk sal gaan om by Burns uit te kom.

Aktiwiteit 2

Burns word uiteindelik gevang en in die tronk gestop. Hou 'n toespraak van twee minute oor een van die volgende:

- 2.1 Die aanklaer wat 'n saak maak dat Burns vir moord aangekla moet word.
- 2.2 Die verdediging wat vra vir versagtende omstandighede.

Aktiwiteit 3

Voer 'n onderhoud met:

- 3.1 die dokter in die hospitaal waar Burns opgeneem is.
- 3.2 die man wat Burns opgelaa het toe hy na Aldam geryloop het.

Aktiwiteit 4

Hou 'n paneelbespreking oor een van die volgende onderwerpe.

- 4.1 Wat maak iemand 'n goeie ouer?
- 4.2 Is seks, geweld en kru taal nodig in boeke en rolprente?

15. Leeruitkomst

Graad 12

Leeruitkoms 1

Luister en praat

Die leerder is in staat om te luister en te praat vir verskillende doeleindes en teikengroepe en in 'n verskeidenheid kontekste.

Asseseringstandaarde

Dit is duidelik wanneer die leerder in staat is om die volgende te doen:

- 1.1. toon kennis van verskillende vorme van mondelinge kommunikasie vir sosiale doeleindes:
  - a. leer oor en deel idees met mekaar, toon begrip van konsepte, lewer kommentaar op ervarings, verdedig 'n standpunt, vertel 'n storie en lewer onvoorbereide response soos toesprake en praatjies;
  - b. inisieer en hou gesprekke vol deur gepaste beurtnemingskonvensies te gebruik, gapings in te vul en aan te moedig waar nodig;
  - c. gee en volg komplekse aanwysings en instruksies akkuraat;
  - d. neem doeltreffend deel aan groepsbesprekings deur eie idees en menings uit te spreek, na ander s'n te luister en dit te respekteer en deur tussenbeide te tree om fokus te herstel oor kwessies soos inklusiwiteit, magsverhoudings, die omgewing, menseregte en oor sosiokulturele en etiese kwessies;
  - e. gebruik onderhandelingsvaardighede om konsensus te bereik;
  - f. neem deel aan paneelbesprekings, debatte, forums en formele vergaderings en gebruik korrekte prosedures;
  - g. stel 'n spreker effektief voor en doen bedankings;
  - h. voer onderhoude en doen krities verslag oor bevindings, waar gepas.
- 1.2. beplan en doen navorsing om mondelinge opdragte vlot en ekspressief aan te bied:
  - a. doen navorsing oor 'n onderwerp deur 'n wye verskeidenheid toepaslike bronne te gebruik;
  - b. organiseer inligting samehangend deur hoofgedagtes en toepaslike en akkurate ondersteunende besonderhede of voorbeelde te kies;
  - c. identifiseer en kies gepaste formate, woordeskat en taalstrukture en -konvensies;
  - d. berei 'n effektiewe inleiding en slot voor;
  - e. sluit gepaste visuele, oudio- en oudiovisuele hulpmiddels in soos kaarte, grafieke, plakkate, foto's, beelde, skyfies, musiek, klank en elektroniese media.

- 1.3. toon vaardighede in die luister na en lewer van mondelinge aanbiedings:
  - a. gebruik en evalueer retoriese middels soos anekdotes, retoriese vrae, pouses en herhalings;
  - b. gebruik toon, stemprojeksie, tempo, oogkontak, liggaamshouding en gebare korrek en reageer gepas;
  - c. spreek woorde uit sonder om betekenis te verwring, deur byvoorbeeld te let op klem en verskillende klankverskynsels;
  - d. toon begrip van mondelinge tekste deur hoof- en/of ondersteunende gedagtes aan te teken deur byvoorbeeld notas, kontrolelyste, opsommings, parafrases en/of oorvertelling en verduideliking;
  - e. luister krities na en reageer ter verduideliking op vrae.
- 1.4. toon kritiese bewustheid van taalgebruik in mondelinge situasies:
  - a. gebruik en evalueer gepaste style en registers volgens doel, teikengroep en konteks;
  - b. herken en verduidelik taalvariëteite met begrip en waardering;
  - c. identifiseer en gebruik 'n wye verskeidenheid oorredingstegnieke;
  - d. evalueer argumente en aannames, onderskei tussen direkte en geïmpliseerde feite en menings, en gee bewyse;
  - e. maak afleidings en gevolgtrekkings en motiveer met bewyse;
  - f. verduidelik hoe die doelbewuste insluit of uitlaat van inligting betekenis kan verwring;
  - g. herken en evalueer die effek van taalvorme soos tegniese taal en vaktaal;
  - h. verduidelik die verhouding tussen taal en kultuur, en taal en mag;
  - i. herken en bevraagteken die subtiele gebruik van gevoels- en manipulerende taal, partydigheid, vooroordeel en stereotipering soos in propaganda en advertensies.

Leeruitkoms 2

Lees en kyk

Die leerder is in staat om met begrip te lees en te kyk, om krities te evalueer en om op 'n wye verskeidenheid tekste response te lewer.

- 2.1. toon verskeie lees- en kykstrategieë vir begrip en waardering:
  - a. vra vrae ten einde voorspellings te kan maak;
  - b. vluglees tekste om hoofgedagtes te identifiseer deur titels, inleidings, eerste paragrafe en temasinne van paragrafe te lees;
  - c. soeklees tekste vir ondersteunende besonderhede;
  - d. lees vlot en aandagtig volgens doel en opdrag;
  - e. som hoof- en ondersteunende gedagtes puntsgewys en in paragraafvorm op;
  - f. lei die betekenis af van onbekende woorde of beelde in 'n wye verskeidenheid kontekste deur kennis van grammatika, woordaanpak-vaardighede, kontekstuele leidrade, klank, kleur, ontwerp, plasing en deur sintuie te gebruik;
  - g. herlees/kyk weer na en hersien tekste om begrip te bevorder.

- 2.2. evalueer die betekenis van 'n wye verskeidenheid geskrewe, visuele, oudio- en audiovisuele tekste:
  - a. vind toepaslike inligting en besonderhede in tekste;
  - b. ontleed hoe seleksie en weglaat van inligting betekenis beïnvloed;
  - c. onderskei tussen feite en menings en motiveer eie respons;
  - d. verduidelik die verskil tussen direkte en geïmpliseerde (verskuilde) betekenis;
  - e. ontleed die skrywer/verteller/karakter se standpunt/perspektief en gee oortuigende bewyse uit die teks;
  - f. ontleed en verduidelik die sosio-politieke en kulturele agtergrond van tekste en toon aan hoe dit betekenis beïnvloed;
  - g. ontleed die impak op die betekenis van 'n teks van 'n wye verskeidenheid figuurlike en retoriese taal- en literêre stylmiddels soos inversie, elisie, metafoor, simbool, woordspeling, onderbektoneering, geestigheid, hiperbool, vergelyking, kontras, sarkasme, karikatuur (spot), ironie, satire, paradoks, antitesis en antiklimaks;
  - h. evalueer die skrywer se afleidings en gevolgtrekkings en vergelyk met eie;
  - i. interpreteer en evalueer 'n wye verskeidenheid grafiese tekste;
  - j. gee en motiveer, met oortuiging, persoonlike response op tekste.
- 2.3. evalueer hoe taal en beelde waardes en houdings kan weerspieël en vorm in tekste:
  - a. evalueer die sosio-kulturele en politieke waardes, houdings en oortuigings soos sienings oor geslag, klas, ouderdom, magsverhoudings, menseregte, inklusiwiteit en omgewingskwessies;
  - b. ontleed die aard van partydigheid, vooroordeel en diskriminasie.
- 2.4. verken die hoofkenmerke van tekste en verduidelik hoe betekenis deur die leser se interaksie met tekste geskep word (*hierdie kenmerke moet nooit in isolasie behandel word nie*):

transaksionele en kreatiewe tekste

- a. identifiseer en verduidelik die doel, struktuur en taalgebruik in tekste oor die kurrikulum heen soos verslag, prosedure, oorvertelling, verduideliking, uiteensetting en beskrywing;
- b. identifiseer en verduidelik die impak op betekenis van tegniese soos die gebruik van lettertipe en -grootte, hoofskrifte en onderskrifte.

literêre tekste

roman, kortverhaal, volksverhaal (volksvertelling/folklore), kort essay:

- c. beskryf die ontwikkeling van intrige, subintrige, konflik en karakter en die rol van die verteller waar toepaslik;
- d. identifiseer en verduidelik boodskappe en temas en toon die verband met geselekteerde uittreksels;
- e. verduidelik hoe agtergrond en milieu (ruimte) verband hou met karakter en/of tema;
- f. identifiseer en beskryf stemming, tydsverloop en afloop.

poësie

- g. ontleed hoe woordkeuse, stylfigure, beeldspraak en klank gebruik word om stemming, betekenis en tema uit te druk;
- h. ontleed hoe versreël- en strofepbou, rym, ritme en punktuasie betekenis skep en/of beïnvloed.

drama en filmstudie

- i. ontleed dialoog en handeling en verduidelik hoe dit met karakter en tema verband hou;
- j. evalueer intrige, subintrige, karakteruitbeelding, konflik, dramatiese doelstelling en dramatiese ironie;
- k. interpreteer, verduidelik en evalueer die gebruik van dramatiese struktuur en toneelaanwysings.

visuele, oudio- en multimediatekste

televisie- en radiodrama

- l. identifiseer en ontleed boodskappe en temas en toon aan hoe dit verweef is met alle aspekte van die teks;
- m. evalueer die impak van visuele en oudiovisuele tegnieke soos tekstuur, ontwerp, komposisie, kleur, dialoog, byskrifte, klank, beweging, musiek, beligting, komposisie, redigering, rame, kameraskote, kamerategnieke, kamerabeweging en plasing in die voorgrond en agtergrond (posisie).

Leeruitkoms 3

Skryf en aanbied

Die leerder is in staat om vir 'n wye verskeidenheid doeleindes en teikengroepe te skryf en aan te bied deur konvensies en formate gepas vir verskillende kontekste te gebruik.

- 3.1 beplan die skryfproses volgens 'n spesifieke doel, teikengroep en konteks:
  - a. verduidelik die vereistes van gevorderde opdragte;
  - b. identifiseer die teikengroep en spesifieke doel soos vertel, vermaak, oorreed, argumenteer, verduidelik, inlig, ontleed;
  - c. identifiseer en verduidelik tekssoorte soos verbeeldings-, feitlike, kreatiewe transaksionele en multimediatekste;
  - d. besluit op en gebruik die gepaste styl, perspektief/standpunt en formaat van tekste;
  - e. doen onafhanklik navorsing oor komplekse onderwerpe in 'n wye verskeidenheid bronne en teken bevindings aan;
  - f. vind, ontsluit, selekteer, organiseer en integreer toepaslike inligting van 'n wye verskeidenheid bronne;
  - g. verander 'n wye verskeidenheid inligting van een formaat na 'n ander soos 'n grafiek na paragrawe;

- h. ontwikkel en organiseer samehangende idees deur tegnieke soos kopkaarte, diagramme, vloeiagramme en kernwoordlyste te gebruik;
  - i. gebruik 'n wye verskeidenheid visuele beelde en ontwerpelemente gepas.
- 3.2 toon die gebruik van gevorderde skryfstrategieë en -tegnieke vir eerste weergawes:
- a. gebruik hoof- en ondersteunende idees van die beplanningsproses effektief;
  - b. eksperimenteer met formaat en styl vir kreatiewe doeleindes;
  - c. identifiseer en gebruik 'n wye verskeidenheid styl- en retoriese middels gepas soos figuurlike taal, woordkeuse, lewendige beskrywing, eie vertolking en styl, spesifieke toon, simbool, kleur, plasing en klank;
  - d. gebruik 'n wye verskeidenheid sinsoorte, sinslengtes en -strukture korrek en vir effek;
  - e. gebruik paragraafkonvensies akkuraat om samehang (koherensie) te verseker deur kernsinne, inleiding en afsluiting, logiese progressie, duidelike skakels tussen oorsaak en gevolg, en vergelyking en kontras te gebruik;
  - f. gebruik voegwoorde, voornaamwoorde en bywoorde om kohesie te verseker.
- 3.3 dink na oor, ontleed en evalueer, met inagneming van ander se sienings, eie werk en bied die finale produk aan:
- a. gebruik vasgestelde kriteria vir oorsigtelike evaluering van eie en ander se skryfwerk en om dit te verbeter;
  - b. verbeter samehang (koherensie) en kohesie binne die algehele struktuur;
  - c. evalueer die gepastheid van inhoud, styl, register en effekte volgens doel, teikengroep en konteks en verander waar nodig;
  - d. toon die bevoegdheid om 'n volgehoue eie perspektief/standpunt en ondersteunende argumente met selfvertroue te handhaaf;
  - e. verfyn woordkeuse en sin- en paragraafstrukture en skakel dubbelsinnigheid, omslagtigheid, woordoortolligheid, onvanpaste groeptaal, aanstootlike taal, slang en taalflaters uit;
  - f. tydens hersiening en verbetering toon sensitiwiteit vir menseregte en vir sosiale, kulturele, etiese en omgewingskwessies, asook aangeleenthede soos geslag, ras, gestremdheid, ouderdom, status, armoede, lewenstyl, etniese oorsprong, godsdiens, MIV en vigs, en ander siektes, en globalisering;
  - g. berei tekste voor vir finale weergawe deur te proeflees en te redigeer;
  - h. bied die finale produk aan en gee aandag aan 'n gepaste aanbiedingswyse soos 'n netjiese, afgeronde teks of 'n indrukwekkende, kleurvolle plakkaat.

Leeruitkoms 4

Taal

Die leerder is in staat om taalstrukture en -konvensies gepas en doeltreffend te gebruik.

- 4.1 identifiseer en verduidelik die betekenis van woorde en gebruik dit korrek in 'n wye verskeidenheid tekste:
- a. gebruik kennis van 'n wye verskeidenheid spelpatrone, -reëls en -konvensies vir nuwe en/of komplekse woorde en skep 'n persoonlike spellys;
  - b. gebruik 'n wye verskeidenheid afkortings en akronieme;
  - c. gebruik verskillende woordeboeke en 'n tesourus effektief vir verskeie doel-

eindes soos vir naslaan van betekenis, oorsprong van woorde, ook volks-etimologie, lettergreepverdeling, klem, uitspraak, spelling en vir navorsing;

- d. identifiseer en verduidelik die woorddele van komplekse soos basisvorm/stam en voor- en agtervoegsels, om betekenis en funksie van 'n verskeidenheid woorde soos in afleiding, samestelling en samestellende afleiding in tekste te bepaal;
  - e. gebruik geslags- en meervoudsvorms, ook dubbele meervoude, en verkleining korrek;
  - f. gebruik trappe van vergelyking en verboë en intensiewe vorme korrek;
  - g. identifiseer en ontleed hoe tale woorde van mekaar leen, hoe die betekenis van woorde met tyd verander, en hoe woorde deur klinkerwisseling, nuutskepping, kontaminasie, toutologie en analogie gevorm word;
  - h. gebruik polisemie, onderskei tussen homonieme, homofone en ander woorde wat verwar word en gebruik dit korrek in tekste;
  - i. gee een woord vir 'n omskrywing en 'n wye verskeidenheid sinonieme, antonieme, paronieme en doeblette korrek en gepas.
- 4.2 gebruik goed gestruktureerde sinne betekenisvol en funksioneel:
- a. identifiseer en gebruik woordsoorte akkuraat en betekenisvol in 'n wye verskeidenheid tekste soos voorsetsels in vaste en vrye verbindings, telwoorde, werkwoorde, selfstandige naamwoorde, voornaamwoorde, byvoeglike naamwoorde/adjektiewe, bywoorde, voegwoorde, tussenwerpsels, en determineerders soos lidwoorde en aanwysende woorde;
  - b. gebruik selfstandige, koppel- en hulpwerkwoorde korrek;
  - c. identifiseer en gebruik voltooide en onvoltooide deelwoorde, ook in vaste verbindings, korrek en gepas;
  - d. gebruik tyd soos teenwoordig, verlede, toekomend, historiese teenwoordig, en wyse soos onbepaald, aanwysend, toevoegend, vraend en gebiedend korrek en gepas;
  - e. ontleed die funksie van sinsdele soos onderwerp, voorwerp en gesegde in enkelvoudige sinne en gebruik bywoordelike en byvoeglike bepa-lings/sinsnedes om sinne betekenisvol uit te brei;
  - f. gebruik veelvoudige sinne en saamgestelde sinne soos hoof- en newskikkende hoofsinne, en bysinne soos bywoordelik, byvoeglik, onderwerp, voorwerp en gesegde korrek en effektief;
  - g. identifiseer en gebruik 'n verskeidenheid sinsoorte soos stel-, bevel-, uitroep, vraag- en wenssinne, asook instruksies;
  - h. gebruik die passief/lydende vorm en die aktief/bedrywende vorm gepas volgens doel en ontleed die betekenis en funksie van die twee vorme;
  - i. gebruik direkte en indirekte rede korrek en vir 'n bepaalde effek;
  - j. gebruik die ontkennde vorm korrek en op verskillende maniere;
  - k. gebruik effektiewe woordorde in sinne sonder om betekenis te verwing;
  - l. gebruik punktuasie korrek en vir 'n wye verskeidenheid doeleindes soos om betekenis te verduidelik, grammatikale verband te toon, vir beklemtoning en retoriese en stilistiese effek;

- m. gebruik 'n wye verskeidenheid figuurlike taal soos idioeme, idiomatiese uitdrukkings en spreekwoorde gepas en kreatief.
- 4.3 ontwikkel kritiese taalbewustheid:
- a. ontleed en verduidelik denotasie, konnotasie en geïmpliseerde betekenis;
  - b. ontleed en verduidelik hoe taal deur implisiete en eksplisiete boodskappe, waardes en houdings die spreker/ ontvanger/leser/kyker onwillekeurig sekere perspektiewe laat deel (posisioneer);
  - c. identifiseer en bevraagteken subtiele partydigheid en stereotipering, gevoelens, oorredings- en manipulerende taal en motiveer alternatiewe uitdrukkingswyses.

16. Werkwyse

HIERDIE tabel toon 'n beraming slegs by benadering gedoen. Tussen 12-14 periodes van 50 minute elk behoort voldoende te wees om die hele roman in die klas saam met die leerder te lees, temas te bespreek en vrae oor elke hoofstuk te beantwoord. As die geïntegreerde benadering gevolg word deur die insluiting van mondelinge aktiwiteite, kreatiewe skryfwerk en beperkte taal kan nog so 6 of meer periodes bygereken word.

Periode	Leeruitkoms	Aktiwiteite
1	LU2.1 d, e LU3.1 e, f	Berei die leerders voor op die inhoud van die roman en besluit op 'n werkwyse. Laat hulle die artikel oor die skrywer lees en die opdrag-te uitvoer. Bespreek. <i>Tuiswerk:</i> Soek definisies/betekenis van <i>goth</i> ; die emosionele waarde van kleure; generation X en die waarde van musiek in die lewe van tieners. Kan reeds in die klas begin word (gee 2 dae tyd). <i>Onderwyser:</i> Bring die volgende dag groot kleurvelle saam (wit, rooi, swart, ligblou en groen/bruin).
2	LU1.1 a, d LU1.2 a LU2.2 a, b, d, i LU2.4 m LU3.1 f	Gesels met die leerders oor die kreatiewe prosas. Laat hulle na die sketse kyk op bl. 5 en die vrae beantwoord. Bespreek. Laat hulle lees waar Viljoen sy idees gekry het en beantwoord die vrae. Bespreek. Gebruik die kleurvelle en laat die leerders praat oor die emosionele waarde van kleur. <i>Tuiswerk:</i> Voltooi navorsing soos by vorige periode aangedui.
3	LU1.1 a, b, d LU2.1 d LU2.2 a, d, i, j LU2.3 b LU2.4 b	Hou 'n algemene bespreking oor die titel, opdrag en waarskuwing op bl. 7 en verder. Hou 'n klasbespreking oor wat hulle alles op die om-slag sien en hoe hulle dit interpreteer. Skryf sleutelwoorde by elk van bogenoemde neer. Laat hulle in groepe werk en meer volledige terugvoering oor moontlike interpretasies gee. Gebruik 'n blaaibord en skryf idees neer oor genoemde elemente. Selekteer die beste idees wat leerders later kan afskryf. Hou dit vir die duur van die lees van die boek opgeplak. Laat hulle die vrae op bl. 9 doen. By die langer vrae is daar aktiwiteite oor die omslag; dit kan nou of later gedoen word. <i>Onderwyser:</i> Bring bandmasjien of CD-speler. <i>Leerders:</i> Laat hulle van hul gunstelingmusiek saambring

4	LU1.1 a, b, d LU1.3 b, c, d, e LU1.4 i LU2.4 g	<p>Gesels oor musiek – soos in opdrag genoem. Laat hulle gesels oor die musiek in hul lewe en van die liedjies speel. Verwys na die aanhaling op bl. 9, en laat hulle ook gesels oor musiek as instrument om te rebelleer. Doen mondelinge opdrag (aktiwiteit 1).</p> <p><i>Tuiswerk:</i> Lees die liriek op bladsy 10. Maak 'n opsomming in Afrikaans oor wat in die liedjie gesê word. Aan die einde van die roman kan daar weer na die liedjie teruggegaan word om te kyk hoe die woorde in die roman verwerk word.</p> <p><i>Onderwyser:</i> Berei groot werkvelle voor vir elke karakter, tema en simbool, tyd en plek.</p>
5	LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f	<p>Begin lees aan die roman. Voltooi warning, tracks 1 en 2.</p> <p><i>Tuiswerk:</i> Voltooi inhoudsvrae op bladsy 27.</p>
6	LU2.1 b, c, d, e, g LU 2.4 c, d, e, f	<p>Sien vrae na. Gesels oor karakterisering. Kies uit aktiwiteite op ble. 15 en 17.</p> <p>Verduidelik die gebruik van werkvelle. Laat leerders beurte neem om elke dag die velle te voltooi oor al die elemente soos genoem in periode vier. Gebruik sleutelwoorde en bladsyverwysings. Hersien dit elke dag vlugtig en vra of die inligting volledig is. Leerders ge-bruik die inligting aan die einde as verwysing vir vrae. Voltooi vrae oor karakterisering op bladsy 16. Vestig die leerders se aandag op die feit dat ons die belangrikste inligting oor die karakters deur Burns se oë bekom – en verwys veral na sy huismense. Laat hulle 'n tabel maak soos op 15. Lees tracks 3 en 4.</p> <p><i>Tuiswerk:</i> Indien alles nie in die klas gelees kan word nie, moet leerders dit self by die huis voltooi voordat die vrae aangepak word.</p>
7	LU1.1 a LU1.4 g LU2.1 b, c, d, e, g LU 2.4 c, d, e, f, l LU3.1 c	<p>Sien vrae na. Gesels oor vertelperspektief. Doen aktiwiteite en vrae op bladsy 17. Lees tracks 5, 6 en moontlik 7. Hierdie tracks moet verkieslik in die klas gelees word. Die inhoudsvrae begin op bladsy 27. By hierdie vrae word aktiwiteite ingesluit wat ekstra tyd in beslag sal neem. Selekteer as daar nie tyd is vir alles nie, of gebruik twee periodes. Voltooi werkvelle en hersien gereeld.</p> <p><i>Tuiswerk:</i> Voltooi inhoudsvrae oor tracks. Berei voor vir klastoets.</p>
8	LU1 LU2 LU3 LU4	<p><i>Klastoets:</i> Kombineer vrae uit dié wat nie streng opinhoud gebaseer is nie (konstekstueel, ensovoorts.) Bestudeer ander skryfaktiwiteite wat op die roman betrekking het. Maak 'n toepaslike keuse. Gebruik die werk vir die portefeulje.</p> <p><i>Klas en tuiswerk:</i> Skryfstuk bladsye 52 -55 , mondeling bladsy 55.</p>

9	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f, l LU3.1 a, d, c LU3.3 h	Bespreek antwoorde van tracks 5-7. Bespreek ruimte – bladsy 17. Verwys weer na die Picasso-sketse en vrae daaroor. Doen die aktiwiteit en beantwoord die vraag op bl. 17. Lees tracks 8 en 9. Partygirl verskyn op die toneel. Beklemtoon die belangrikheid van hierdie gebeure as motoriese moment wat die ge-beure 'n dramatiese wending laat neem. Voltooi, hersien en konsolideer die inligting op die werkvelle ten opsigte van al die elemente tot dusver aangeraak. <i>Tuiswerk:</i> Beantwoord inhoudsvrae oor tracks 8 en 9. Die pakkie wat hulle moes voorberei (track 9, vraag 5) moet saamgebring word.
10	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f LU3.1 a, d, c	Bespreek antwoorde van tracks 10, 11 en 12. Gesels oor track 9, vraag 5. Assesseer die leerders se respons op die vraag. Lees tracks 9 en 10. <i>Tuiswerk:</i> Beantwoord inhoudsvrae oor tracks 10, 11 en 12.
11	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f, LU3.1 a, d, c	Bespreek antwoorde van tracks 10, 11 en 12. Lees tracks 13, 14 en 15. Die drie tracks moet saam gelees word. Laat die leerders gesels oor hoe hulle die roman tot dusver ervaar, veral die skrywer se vermoë om die karakters oortuigend te teken, die stadige opbou van spanning, die vertelwyse en taalgebruik. <i>Tuiswerk:</i> Beantwoord inhoudsvrae oor tracks 13, 14 en 15.
12	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.2 a, d, e LU2.4 c, d, e, f, g, h LU3.1 a, d, c	Bespreek die antwoorde van tracks 13, 14 en 15. Gesels met die leerders oor tema, motiewe en simbole. Lees die gedig op bladsy 21 vir die klas; gesels kortliks daaroor en beantwoord die vrae. Sien die vrae na. Voltooi die werkvelle oor die tema, motiewe en simbole. Die leerders kan saam werk en self die bladsye en voorbeelde aanteken, of die onderwyser kan die bladsyverwysings gee en die leerders kan die tabel verder voltooi. <i>Tuiswerk:</i> Hersien en berei voor vir klastoets.
13	LU1 LU2 LU3 LU4 LU2.4 g, h	<i>Klastoets:</i> Kombineer vrae uit dié op ble. 45 e.v., 48 e.v., 49 e.v., 50. Bestudeer ander skryfaktiwiteite wat op die roman betrekking het. Maak 'n toepaslike keuse. Gebruik die werk vir die portefeulje. <i>Klas- en tuiswerk:</i> Skryf die gedig: bladsy 22, vraag 3. Beantwoord: die vraag op bladsy 24.
14	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.2 a, d, e LU2.4 c, d, e, f, g, h LU3.1 a, d, c	Laat die leerders mekaar se gedigte lees en bespreek. Onderwyser assesseer, leerder bring verbeteringe aan, skryf oor en plaas in portefeulje. Bespreek die antwoorde: bladsy 20, vraag 1 (1.1 – 1.5) oor die tydshantering in die roman. Voltooi werkvelle oor tema, motiewe en simbole. Lees tracks 16, 17 en 18. <i>Tuiswerk:</i> Beantwoord inhoudsvrae oor tracks 16, 17 en 18.

15	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f LU3.1 a, d, c	Bespreek die antwoorde van tracks 16, 17 en 18. Gesels oor tydshantering in die roman. Laat leerders 'n tabel maak: bladsy 19, en voltooi so ver moontlik. Doen aktiwiteit 2 op bladsy 22. Gesels in die klas oor die antwoorde. <i>Tuiswerk:</i> Gee enige skryfoefening(e): ble. 52- 54, vrae 1-10, en berei voor vir mondeling: bl. 55, 1-4.
16	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f LU3.1 a, d, c	Kontroleer skryfoefening en voltooi mondeling. Die res van die klas kan die werkvelle bestudeer, op datum bring en aantekeninge in hul boeke maak vir latere verwysing. <i>Tuiswerk:</i> Lees tracks 19 en 20 tuis en beantwoord die inhoudsvrae daarvoor.
17	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f LU3.1 a, d, c	Bespreek die antwoorde van tracks 19 en 20. Bespreek die gebruik van tracks in plaas van hoofstukke. Lees Tracks 21 – 24. Verwys deurgaans na Burns se toestand soos bespreek op ble. 12, 13, 15 ; verwys ook na die woorde van die liedjie op bladsy 10. <i>Tuiswerk:</i> Beantwoord inhoudsvrae oor tracks 21-24.
18	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f LU3.1 a, d, c	Bespreek die antwoorde van tracks 21-24. Laat die leerders gesels oor wat besig is om te gebeur. Los onsekerhede op. Voltooi werk-velle. Laat die leerders herhalings, beelde en terugverwysings iden-tifiseer. Voltooi die verloop van vertelde tyd. Lees tracks 25-28. <i>Klas en tuiswerk:</i> Beantwoord inhoudsvrae oor tracks 25-28. Berei voor vir kontroletoeets oor teorie. Laat elke leerder tien vrae (met 'n memorandum) oor die teorie opstel. Dit kan gemeen word uit die vrae en aktiwiteite vanaf bladsye 6 wn 26. <i>Onderwyser:</i> Doen 'n keuse van tien vrae oor die teorie soos reeds deur die leerders beantwoord is in die aktiwiteite en vrae op genoemde bladsye.
19	LU1.1 a LU2.1 a, b, c, d, e, g LU2.2 e, j LU2.4 c, d, e, f LU3.1 a, d, c LU3.3 a LU4	<i>Kontroletoeets.</i> Neem die leerders se vrae in, kombineer dit met eie vrae en deel na willekeur uit. Beantwoord die vrae en laat die leerders self nasien. Die doel is om inligting te hersien, vas te lê en te remedieer waar nodig. OF: Gee minder vrae en sluit 'n taal-oefening in soos op bladsye 44 – 46. Lees tracks 28 en 29. <i>Tuiswerk:</i> Beantwoord die inhoudsvrae oor tracks 28 en 29.
20	LU1.1 a LU2.1 a, b, c, d, e, g LU2.2 e, j LU2.4 c, d, e, f, i, j, k LU3.1 a, d, c LU3.3 a	Bespreek die antwoorde van tracks 28 en 29. Lees tracks 30-32. Werk saam met die leerders en beantwoord die inhoudsvrae mondeling. Bespreek verwante sake soos: wat is waarheid en wat is leuen? Kan ons alles glo wat Burns sê en gesê het? Sy dilemma noudat hy herinner is aan sy toestand? Hoe die skrywer se beskrywing van die Burns-karakter klop met dié van 'n skisofreen. Het hulle empatie met die karakters? Probeer die film/DVD <i>A beautiful mind</i> in die hande kry en wys dit aan die leerders as algemene verryking. As daar tyd is, kan 'n vergelyking getref word tussen die ontwikkeling van die twee hoofkarakters: Burns en die briljante professor in die film?

21	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f LU3.1 a, d, c	Lees track 33 tot Hidden Track – The End. Werk saam met die leerders en beantwoord die inhoudsvrae mondeling. Bespreek verwante sake. <i>Tuiswerk:</i> Voltooi inhoudsvrae.
22	LU1.1 a LU2.1 b, c, d, e, g LU2.4 c, d, e, f LU3.1 a, d, c	Voltooi bespreking en antwoorde op vrae. Bring werkvelle op datum. Gebruik as verwysing by die uitwerk van vrae. Selekteer langer vrae op bladsye 48-51, asook paragrawe. Laat die leerders in pare daaraan werk. Selekteer ook uit die ander skryfwerkopdragte op bladsye 51-54. Laat leerders mekaar help.
23	LU1.1 (a) LU2.1 (b, c, d, e, g) LU2.4 (c, d, e, f) LU3.1(a, d, c) LU4	Soos vorige periode of 'n finale oopboek-klastoets. Laat leerders kies uit 'n paar moontlikhede, soos aangedui by die langer vrae op bladsye 48-51. Konsolideer. Taal: bladsye 44-46.

Die skrywer van die gids

Marie Esterhuysen het in Bloemfontein grootgeword en aan die Universiteit van die Oranje-Vrystaat gestudeer. Sy het, onder meer, by die Hoërskool Jan van Riebeeck in Kaapstad skoolgehou. Op die oomblik woon sy en haar man by Britanniabaai aan die Weskus, maar sy doen steeds vryskutwerk, hoofsaaklik in die uitgewersbedryf.

Bronnelys en erkennings

- British Columbia Schizophrenia Society. 2001. *Basic Facts about Schizophrenia*. Wikipedia, Kanada.
- Brown, A. 1987. *Let's discuss pop music*. Londen: Wayland.
- Die Burger*. Kaapstad: Media24.
- Green Day *American Idiot* (CD-omslag) ontwerp deur Chris Bilheimer.
- Hodkinson, P. 2002. *Goth: Identity, Style and Subculture*. Oxford: Berg.
- Keller, G. 2005 *Born for a time like this*. Kaapstad: Sun Valley Primary School.
- Opperman D.J. 1975 *Groot Verseboek*. 6de uitgawe. Kaapstad: Tafelberg.
- Smuts J. P. en Ria. 1984. *Pylvak*. Kaapstad: Tafelberg.
- Smuts J. P. 1975. *Karakterisering in die Afrikaanse roman*. Pretoria: HAUM.
- Smuts J. P. 1977. *Hoe om 'n roman te ontleed*. Pretoria: Academica.
- Strauss, W & Howe, N. 1992. *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*. New York: Perennial.
- Weideman George. 1997. *'n Staning onder sterre*. Kaapstad: Tafelberg.